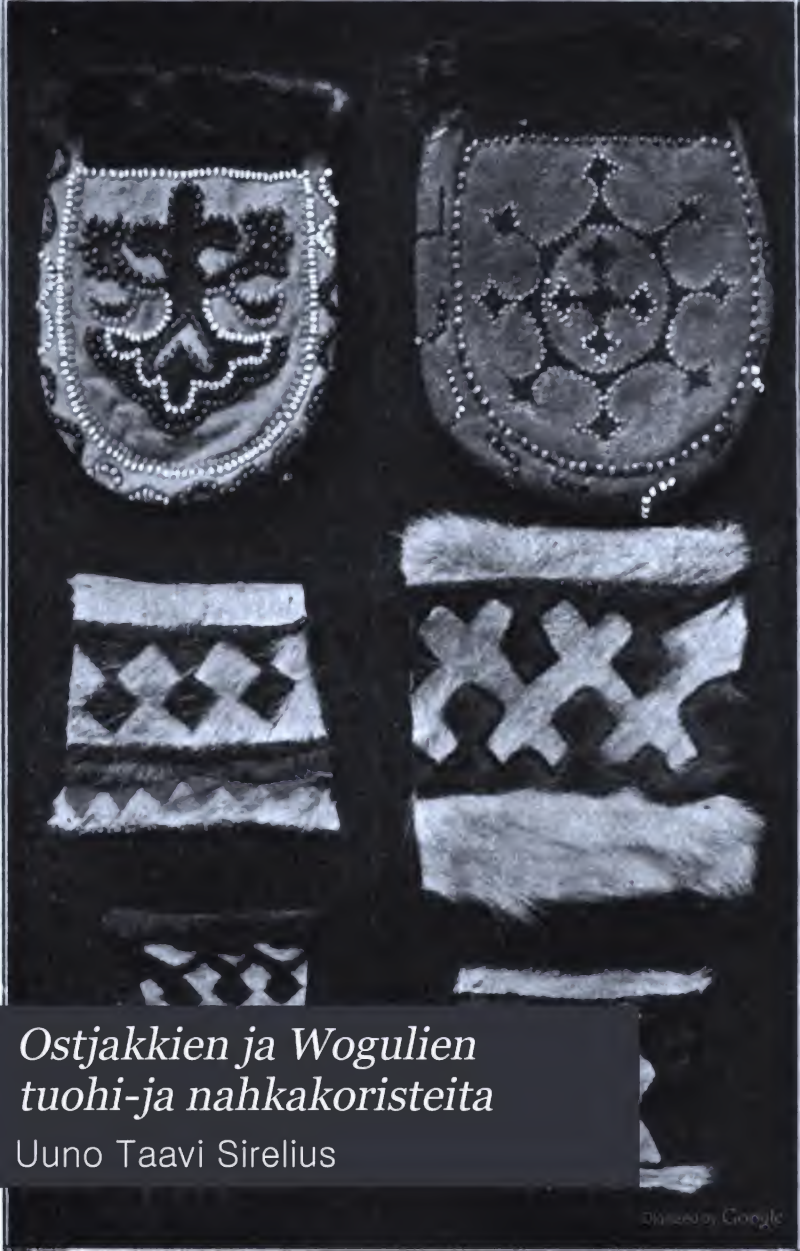

Ostjakkien ja Wogulien tuohi-ja nahkakoristeita

Uuno Taavi Sirelius

Digitized by Google

HARVARD UNIVERSITY

LIBRARY
OF THE
PEABODY MUSEUM OF AMERICAN
ARCHAEOLOGY AND ETHNOLOGY

GIFT OF
J. W. Fewkes Fund

Received March 15, 1933

Digitized by Google

Digitized by Google

SUOMALAIS-UGRILAINEN
SEURA.

SOCIÉTÉ FINNO-
OUGRIENNE.

U. T. SIRELIUS.

OSTJAKKIEN JA WOGULIEN TUOHI- JA NAHKAKORISTEITA.

ORNAMENTE AUF BIRKENRINDE UND FELL BEI DEN OSTJAKEN UND WOGULEN.

HELSINGISSÄ,
SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURAN KIRJAPAINON OSAKEYHTIÖ,
1904.

Digitized by Google

H.D. L. Soc 39. 500. 3. 11. 13
Expt. of J. W. Fischer Fund
Rec. March 15, 1933

Digitized by Google

Alkulause.

Suurimman osan niistä koristeista, jotka tässä jätän ornamenttitutkimuksen käytettäväksi, olen koonnut parilla kansatieteellisellä matkalla, mitkä Suomalais-ugrilaisen seuran ja Keisarillisen Suomen Aleksanderin yliopiston kanslerinviraston tarkotukseen myöntämillä varoilla v. 1898—1900 tein ostjakkien ja vogulien keskuuteen. Vähemmän määrän olen kerännyt Tomskin yliopiston ja moskovalaisessa Daškov'in kansatieteellisessä museossa. Ne esineet, joista jälkimäisessä ainekseni sain, ovat **N. L. Gondatti**'in kokoamat. Suomen valtion historiallis-kansatieteellisessä museossa säilytettävästä **August Ahlqvistin** kokoelmasta olen niinikään saanut huomattavia lisiä. Melkoisen osan matkoillani keräämistäni ornamenteista ovat ostjakki- ja vogulinaiset itse yksin koristein tuoheen tai paperille kuvanneet. Kiitollisuudella on minun mainitseminen kauppiaan tytär, neiti **Nastasija Kaidalova**, joka ohjauksieni mukaan v. 1899 pani paperille kotiseudullaan Wachjoella tavattavat koristemuodot. Matkallani alisella Obilla ja Sosvalla auttoi minua ystäväni ja piirustajani, taiteilija **P. Reisler**.

Koristeiden puhtaaksipiirtäjinä ovat olleet neidit **Jenny Nummelin** (nykyisin rouva **Gortschakoff**), **Aina Rahm** sekä vaimoni.

Neiti Kaidalovan kokoamien nimien venäläisen asun muuttamisesta suomalais-ugrilaisten kielten karkean transskriptsionin merkeille olen

Vorwort.

Der grösste teil der ornamente, die ich hier der ornamentforschung zur benutzung übergebe, sind von mir auf ein paar ethnographischen forschungsreisen zusammengebracht worden, die ich mit von der Finnisch-ugrischen gesellschaft und von der kanzlerbehörde der Kaiserlichen Alexanders-Universität in Finland zu diesem zweck bewilligten mitteln in den jahren 1898—1900 zu den Ostjaken und Wogulen unternommen habe. Eine kleinere anzahl habe ich im museum der universität Tomsk und im Daschkov'schen etnographischen museum zu Moskau gesammelt. Die gegenstände, von welchen ich in dem letzteren institut mein material erhielt, sind von **N. L. Gondatti** gesammelt. Aus **August Ahlqvist**'s im finnischen Historisch-etnographischen staatsmuseum aufbewahrter sammlung habe ich ebenfalls beachtenswerte beiträge gewonnen. Einen beträchtlichen teil der auf meinen reisen zusammengebrachten ornamente haben mir ostjakische und wogulische frauen selbst auf birkenrinde oder papier gezeichnet. Dankend muss ich hier die kaufmannstochter fräulein **Nastasija Kaidalova** erwähnen, die nach meiner anleitung 1899 die in ihrer heimat am Vach vorkommenden zierformen zu papier brachte. Auf meiner reise am untern Ob und an der Sosva hat mich mein freund und zeichner, herr kunstmaler **P. Reisler** bedeutend unterstützt.

Die ornamente sind ins reine gezeichnet worden von fräulein **Jenny Nummelin** (jetzt frau **Gortschakoff**) und fräulein **Aina Rahm** sowie von meiner frau.

Für die umsetzung der von fräulein **Kaidalova** mit russischen lettern aufgezeichneten namen in die gröbere transskription der finnisch-ugri-

Digitized by Google

kiitollisuuden velassa maisteri **K. F. Karjalaiselle.** Hän on myös jättänyt käytettäväkseni muutamia kokoamiaan koristemuotoja.

Mainitseminen on minun myöskin berezovilainen kauppias **Jonas Dobrovoljskij,** joka on osottanut harrastustaan tutkimukseeni lähettämällä käytettäväkseni muutamia sosvalaisia koristenimiä (Aurinskin kylästä).

Tohtori **Gustav Schmidtille** lausun sulimmat kiitokset siitä huolellisuudesta, jolla hän on suomenkielellä kirjottamani tekstin saksantanut.

Vertailevat tutkimukset, joihin jo olin ryhtynyt tässä julkaistujen koristeiden alkuperän selville saamiseksi, ovat toiset, kiireellisemmät tieteelliset työt vastaiseksi keskeyttäneet. Toivon toisessa tilaisuudessa voivani ne suorittaa ja eri osana esittää.

Mielipahakseni olen nähnyt, että monet koristeet kokoa määrätessä ovat jääneet liian isoiksi. Tämä on aiheutunut originaalien suuruusta. Ne kun ovat monetkin olleet monin verroin pienennettävät, on ollut vaikeata nähdä, miltä ne lopullisessa muodossaan olivat näyttävät.

Helsingissä tammikuulla 1904.

schen sprachen bin ich herrn mag. phil. **K. F. Karjalainen** dank schuldig. Der selbe hat mir auch einige zierformen, die er gesammelt, überlassen.

Auch des herrn kaufmann **Jonas Dobrovoljskij's** aus Berezov sei gedacht, der sein interesse an meinen forschungen dadurch bekundet hat, dass er mir die namen einiger sosvascher ornamente (aus dem dorfe Aurinsk) mitteilte.

Herrn dr **Gustav Schmidt** spreche ich meinen besten dank aus für die sorgfalt, mit der er den in finnischer sprache geschriebenen originaltext ins deutsche übersetzt hat.

Die vergleichenden untersuchungen, die ich bereits in angriff genommen hatte und die den ursprung der hier veröffentlichten zierformen zu erörtern versuchen, sind durch andere, drängendere wissenschaftliche arbeiten vorläufig unterbrochen worden. Ich hoffe dieselben aber ein andermal abschliessen und als besonderen teil vorlegen zu können.

Mit verdruss habe ich bemerkt, dass eine anzahl ornamente bei der bestimmung der grösse zu gross ausgefallen sind. Da viele von ihnen, wegen des grossen umfangs der originale, mehrfach verkleinert werden mussten, ist es schwer gewesen zu beurteilen, wie sie in ihrer endgiltigen form aussehen würden.

Helsingfors im Januar 1904.

U. T. Sirelius.

Digitized by Google

Johdanto.

Kuten otsakirjotuksesta jo selviää, käytetään tässä julkaisussa esitettyjä koristeita tuohi- ja nahkaesineihin. Näistä ovat edelliset miltei yksinomattain erillaisia astioita, jälkimäiset pukimia, pusseja ja irtotaskuja. Irtyšillä, Kondalla, Pelymkalla ja Tšerdynin piirissä, joilla kaikilla seuduilla läheisen venäläisen asutuksen takia teollisuuden vaikutus on ollut suurempi kuin ostjakkilais-vogulilaisen asutuksen muissa osissa, ovat tuohikalut, lukuun ottamatta muntamia määrätyitä esineitä, miltei tyyten hävinneet. Enin osa koristeista on luonnollisesti niiden mukana kadonnut näyttämöltä. Ne seudut, joissa tuohen koristeleminen yhä edelleen kukostaa, ovat Wach, Sosva ja Kazym joet. Jälkimäisen asujamilla on Berezovin piirin pohjoisosissa kätevien tuohitaiturien maine. Miltei näet yksinomaan he valmistavat ja myyvät tuohiastiat niihin mainitun piirin seutuihin, jotka ovat koivumetsä- ja siis myös tuohivyöhykettä pohjoisempana. Huomattavaa on, että samoissa seuduissa metalliastiat ovat saavuttaneet melkoista jalansijaa. Toisarvoisia tuohikoristeiden yleisyyteen nähden ovat Ob (Was-jugan joelta etelässä samojedilaisalueelle asti pohjoisessa), Lozva, Was-jugan sekä Surgutin piirin joet Wachia lukuun ottamatta.

Kuva 10 Fig. Ompelukoppa kuusen kuoresta. Nähkorb aus tannenrinde.

Einleitung.

Wie schon aus dem titel hervorgeht, werden die ornamente, die diese schrift behandelt, an gegenständen aus birkenrinde und fell verwendet. Von diesen gegenständen sind die ersteren fast ausschliesslich von einander verschiedene gefässe, die letzteren kleidungsstücke, säcke und lose taschen. Am Irtyš, an der Konda, an der Pelymka und im kreise Čerdyn, wo überall wegen der nahen russischen bevölkerung der einfluss der industrie stärker gewesen ist als in den übrigen teilen, wo Ostjaken und Wogulen wohnen, sind die artikel aus birkenrinde, einige bestimmte gegenstände abgerechnet, fast vollständig verschwunden. Der grösste teil der ornamente ist natürlicherweise mit ihnen von der bühne abgetreten. Die gegenden, in denen das ornamentiren der birkenrinde immer noch in flor steht, sind die flüsse Vach, Sosva und Kazym. Die anwohner des letztgenannten geniessen in den nördlichen teilen des kreises Berezov den ruf geschickter künstler in birkenrinde. Fast einzig und allein sind sie es nämlich, welche gefässe aus birkenrinde anfertigen und nach den gegenden des genannten kreises verkaufen, die nördlich von der zone des birkenwaldes und daher auch der birkenrinde liegen. Zu beachten ist, dass in diesen selben gegenden die metallgefässe ziemlich in aufnahme gekommen sind. Den zweiten rang nehmen hinsichtlich der allgemeinheit der ornamente auf birkenrinde ein: der Ob (südlich vom Vas-jugan bis zum samojedischen gebiet im norden), die Lozva, der Vas-jugan und die flüsse des kreises Surgut, ausgenommen den Vach.

Digitized by Google

Ne tuohiesineet, joita koristetaan, ovat kehto (sv. *āpa*[1]), kuv. 2), vesisanko (sv. *vit-vit*, kuv. 1, 2), kauha (sv. *umpi*, kuv. 2), ruokavadin tapaan tai eväitä varten käytetyt kannelliset tai kannettomat tuohiset (sv. *sān*, so. *sāyon*, oo. *sōn* kuv. 3), lappujen ja ompelutarpeiden (Was-jugan) tai kalanrasvan (Wach) säilytyssastiana käytetty vakka (vo. *jiyāl*, so. *ĕläy-sōyon*, kuv. 5[2]), 11) ynnä kopat, joissa pidetään joko erillaisia ruoka-aineita, kuten suolaa, jauhoja, kalanrasvaa y. m. (so. *tūjis*, oo. *jeŋyāl*, sv. *vit-vit*, kuv. 2, 12) tai ompelutarpeita ja tilkkuja (so. *kār-jeŋyāl*, kuv. 10).

Kuva 11 Fig. Tuohivakka. Paudel aus birkenrinde.

Kehtoa ei koristettuna käytettäne muualla kuin Berezovin piirissä[3]). Sama on laita vesisankojen ja kauhojen. Kopat ja tuohiset ovat sen sijaan varsin usein kuvitettuja koko kysymyksessä olevalla alueella. Tuohivakkoja tehtänee vain Surgutin piirissä ja Was-juganilla.

Kuva 12 Fig. Tuohikoppa. Birkenrindenmass.

Myöskin nuuskataulikat (so. *tältot-myń*, oo. *sār-lou*, kuv. 6) ja tuohipöntöt (sv., so., io. *tūjis*, oo. *tijos*, kuv. 7), joissa säilytetään kalanrasvaa, varustetaan varsin usein koristeilla. Jätämme ne erilaatuisia tuohikaluja juuri luetellessamme mainitsematta syystä, että niiden kuvittamistapa on toinen kuin noiden. Niitä käytetään kautta koko ostjakkilais-vogulilaisen alueen.

Mitä vaatteisiin tulee, käytetään koristeita useinkin eri paikoilla eri pukimiin. Berezovin piirissä kuvitetaan yleensä umpinainen, porovasikan nahkasta tehty turkki, jota vieraissa kannetaan (sv. *porxa*) sekä naisten vieraita kestitessä käyttämä porontalja viitta (sv. *sāxi*, kuv. 8)

[1]) Esitän ainoastaan ne nimet, jotka ovat samalta alueelta kuin asianomaiset esineet. Alueet olen merkinnyt lyhennyksillä: sv. = Sosvan vogulit, so. = Surgutin piirin ostjakit, oo. = Obdorskin ostjakit, io. = Irtyšin ostjakit ja vo. = Was-juganin ostjakit.

[2]) Otettu F. R. Martinin teoksesta, Sibirica. Ein Beitrag zur Kenntnis der Vorgeschichte und Kultur Sibirischer Völker.

[3]) Tym joen ostjakki-samojedeissa se myöskin koristetaan.

Die gegenstände aus birkenrinde, welche verziert werden, sind die wiege (sv. *āpa*,[1]) fig. 2). der wassereimer (sv. *vit-vit*, fig., 2), der schöpflöffel (sv. *umpi*, fig. 2), die als schüssel oder für die wegkost gebrauchten birkenrindennäpfchen mit oder ohne deckel (sv. *sān*, so. *sāyon*, oo. *sōn*, fig. 3), paudel, als gefässe für lappen und nähzeug (Vas-jugan) oder fischfett (Vach) verwandt (vo. *jiyāl*, so. *ĕläy-sōyon*, fig. 5,[2]) 11) und die masse, in denen entweder nahrungsmittel verschiedener art wie salz, mehl, fischfett u. a. (so. *tūjis*, oo. *jeŋyāl*, sv. *vit-vit*, fig. 2, 12) oder nähutensilien und lappen (so. *kār-jeŋyāl*, fig. 10) aufgehoben werden.

Die wiege wird ornamentirt wohl nur im kreise Berezov[3]) gebraucht. Ebenso verhält es sich mit den wassereimern und schöpflöffeln. Die masse und rindennäpfchen sind indes, wenn nicht immer, so doch sehr häufig in dem ganzen hier in betracht kommenden gebiete verziert. Paundel aus birkenrinde dürften nur im kreise Surgut und am Vas-jugan angefertigt werden.

Auch die schnupftabaksdosen (so. *tältot-myń*, oo. *sār-lou*, fig. 6) und birkenrindenen schlankbüchsen (sv., so., io. *tūjis*, oo. *tijos*, fig. 7) sind sehr häufig mit ornamenten versehen. Wir haben diese unter den eben aufgezählten gegenständen aus birkenrinde nicht miterwähnt, weil sie eine andere art der verzierung aufweisen. Sie werden über das ganze ostjakisch-wogulische gebiet hin gebraucht.

Was die anzüge betrifft, werden ornamente oft verschiedenen orts an verschiedenen kleidungsstücken gebraucht. Im kreise Berezov werden im allgemeinen der geschlossene, aus dem fell des renntierkalbs hergestellte, bei besuchen getragene pelz (sv. *porxa*), die beim emp-

[1]) Ich führe nur die namen auf, die aus denselben gebieten stammen wie die betreffenden gegenstände. Die gebiete sind abgekürzt bezeichnet: sv. = Wogulen der Sosva, so. = Ostjaken des kreises Surgut, oo. = Ostjaken von Obdorsk, io. = Ostjaken am Irtyš und vo. = Ostjaken am Vas-jugan.

[2]) Aus F. R. Martin, Sibirica. Ein Beitrag zur Kenntnis der Vorgeschichte und Kultur Sibirischer Völker.

[3]) Bei den Ostjak-Samojeden wird sie auch ornamentirt.

Digitized by Google

ynnä palmikkoriipukset, jotka kuitenkin harvoin tehdään porontaljasta[1]). Wachilla käyttivät ainakin naiset ennen poronnahka-säämyskästä tehtyä koristettua paitaa (so. *jernâs*) ja viittaa (so. *lyvas-lõpe*). Surgutin piirin muilla joilla kuvitetaan vielä tänä päivänä miesten talvimyssy (so. *tüllek-mil*, kuv. 4) ynnä miesten ja naisten kintaat (kuv. 9) ja jalkineet (*surmay-nŭr*, kuv. 4). Varsin tavallista on, että Berezovin piirissä, varsinkin sen pohjois-osissa Obilla, naisten viittoihin ommellaan somistukseksi matikannahkasta leikattuja kuvakkaita nauhoja (kuv. 4).

Porontaljaisia pusseja käytetään, mikäli huomioni tähän seikkaan matkoillani kiintyi, vain Berezovin piirissä. Niissä pidetään paitsi ompelutarpeita (oo. *ur-kyr*, *tučäy*, sv. *tučay-xuryx*, kuv. 4) myöskin ruoka-aineksia, vaatteita y. m. Irtotaskuja (*kŏxken-mosńa*, kuv. 13—16) tehdään taas Surgutin piirissä.

Tuohi, jota kysymyksessä olevat kansat tarpeisiinsa käyttävät, olkootpa nämä sitten mitä laatua tahansa, kiskotaan keväällä mahala-aikaan. Tarpeen tullen se keitetään, jonka kautta se tulee norea ja nahkamaisen sitkeä[2]).

Mitä tekniikkaan tulee, valmistetaan koristeet viidellä eri tavalla: ne joko raaputetaan, maalataan, leikataan, piirretään tai leimataan. Niitä tekevät yksinomaan naiset. Atlaksessa nähtäviä koristeita kuvatessa on itse koriste osotettu mustalla ja pohja valkoisella.

Raaputtamalla valmistetaan koristeita Wasjugan joella ja kautta koko Surgutin ja Berezovin piirien. Tällä tavalla tehdään niitä ainoastaan tuoheen, lähemmin sanoen sen sisäpintaan, joka mahala-aikaan kiskotussa tuohessa painuu tumman ruskeaksi ja sellaisena sopii mainiosti pohjaksi koristeille, mitkä syntyvät vaaleankeltaiset (kuv. 1). Kuvittamaan ruvetessa kostutefangen von besuchen benutzten renntierhautkaftane (sv. *säxi*, fig. 8) der frauen sowie die zopfgehänge, die jedoch selten aus renntierfell bestehen, ornamentirt[1]). Am Vach verwandten früher wenigstens die frauen ein verziertes hemd (so. *jernâs*) und kaftan (so. *lyvas-lõpe*) aus sämischem renntierleder. An den übrigen flüssen des kreises Surgut werden noch heutzutage die wintermütze der männer (so. *tüllek-mil*, fig. 4) sowie die fausthandschuhe (fig. 9) und schuhe (fig. 4) der männer und frauen ornamentirt. Sehr gewöhnlich werden im kreise Berezov, besonders im norden am Ob, an die kaftane der frauen zur verschönerung aus aalraupenhaut geschnittene ornamentirte bänder genäht (fig. 4).

Säcke aus renntierfell sind, soviel ich auf meinen reisen beobachten konnte, nur im kreise Berezov im gebrauch. In ihnen hebt man ausser nähutensilien (oo. *ur-kyr*, *tučäng*, sv. *tučay-xuryx*, fig. 4) auch nahrungsmittel, kleider u. a. auf. Lose taschen (so. *kŏxken-mosńa*, fig. 13—16) sind im kreise Surgut üblich.

Die birkenrinde, die die in rede stehenden völker zu ihren zwecken verwenden, einerlei welcher art sie sind, wird im frühling zur zeit des saftflusses geschält. Bei bedarf wird sie gekocht, wodurch sie geschmeidig und lederartig zäh wird[2]).

Was die technik anbelangt, so werden die ornamente auf fünf verschiedene arten zustande gebracht: sie werden entweder eingekratzt, aufgemalt, ausgeschnitten, eingeritzt oder eingepresst. Es ist eine arbeit, die ausschliesslich von den frauen besorgt wird. Bei der reproduktion der ornamente des atlases sind die ornamente in schwarz, der untergrund in weiss angegeben worden.

Durch einkratzen werden ornamente hergestellt am Vas-jugan und in den ganzen kreisen Surgut und Berezov. In dieser weise werden sie nur auf der birkenrinde, oder genauer in deren innerer fläche angebracht, die sich an der zur zeit des saftflusses geschälten rinde dunkelbraun färbt und sich so vorzüglich als grund für ornamente eignet, welche letzteren hellgelb werden. (Siehe

[1]) Sivuutan tässä ne suorista nahkakaistaleista kokoon ommellut mosaikkikoristeet, joita niin hyvin ostjakit ja vogulit kuin samojedit ja lappalaisetkin tekevät jalkineihinsa ja päällysvaatteihinsa.

[2]) Kts. Journal de la Société Finno-ougrienne XXII, 1. U. T. Sirelius, Die Handarbeiten der Ostjaken und Wogulen, s. 49.

[1]) Ich übergehe hier die aus geraden fellstreifen zusammengenähten mosaikartigen ornamente, die sowohl die Ostjaken und Wogulen wie die Samojeden und auch die Lappen an ihrem schuhzeug und ihren überkleidern anbringen.

[2]) Siehe Journal de la Société Finno-ougrienne XXII, 1. U. T. Sirelius, Die Handarbeiten der Ostjaken und Wogulen, p. 49.

Digitized by Google

taan sanottu pinta kuumalla vedellä, jotta sen ylin kerros eli kesi helposti irtaantuisi. Aseena käytetään puukkoa, lähemmin sanoen, sen kärkeä. Ensin raaputetaan kuvain rajaviivat, sitten näiden välinen ala. Muutamat naiset osottavat koristamistyössään erinomaista kätevyyttä. Laatimatta ennakolta mitään luonnospiirrosta tekevät he vain silmämäärällä monimutkaisimmatkin koristeet.

Kuvastossa nähtävistä koristeista on valtaavin osa eli lähes kaikki tauluilla I—XLIII nähtävät raaputtamalla tehty. Samoin ovat valmistetut koristeet tekstikuvissa 1—3.

Maalattavan koristeita olen havainnut Surgutin ja Berezovin piireissä. Etupäässä käytetään tätä tapaa vain puvun osia, kuten käsineitä, jalkineita ja matikannahkasta valmistettuja nauhoja kuvitettaessa. Itse koristeet saattavat olla joko yhtä nahkaa kuin ympäristö (talvikintaissa, so. *tüllex-päs;* talvijalkineissa, so. *tullex-üür;* koristelluissa kintaissa, so. *surmaŋ-päs* ja koristeltujen jalkineiden terissä, so. *surmaŋ-üür,* kuv 4) tai eri kappaleena siihen yhdistettyjä (matikan nahkasta tehdyissä nauhoissa, kuv. 4; kesäkintaissa so. *tuŋ-päs;* talvijalkineissa, so. *tüllex-üür*). Myös edellä kerrotut vachilaiset paidat ja viitat olivat maalaamalla kuvitetut. Värinä käytetään liuvosta, jossa pääaineena on lehtikuusen kuori.[1])

Paitsi puvun osia koristetaan Surgutin piirissä maalaamalla myös irtotaskuja ja ompelukoppia (kuv. 10). Jälkimäisten kehä, joka kuusen kuoresta painetaan, peitetään punamulta-värillä siten, että ne kohdat, jotka kuoresta jäävät paljaiksi, muodostetaan itse koristeiksi.

Maalaamalla tehdään koristeet tekstikuvien 4 (jalkineet ja matikannahka-nauha), 9, 13 (irtotaskut), 14, 15 ja 16 esittämiin esineihin sekä ainakin ne atlaksessa nähtävät koristeet, jotka ovat merkityt numeroilla V, 2, 9, 10, XXXII, 2, 3, 4 (käsineihin), V, 7, 8, VI, 1, XXI, 2, 4, 5,

[1]) Kts. Journal de la Société Finno-ougr. XXII. Sirelius, Die Handarb., s. 42.

fig. 1.) Will man ornamente herstellen, befeuchtet man die bezeichnete fläche mit heissem wasser, damit sich die dünne oberschicht leicht ablösen lässt. Als werkzeug benutzt man das dolchmesser oder genauer dessen spitze. Zuerst werden die konturen der ornamente eingekratzt, dann was zwischen jenen liegt. Manche frauen legen bei ihrer verzierungsarbeit eine bedeutende geschicklichkeit an den tag. Ohne im voraus eine skizze zu entwerfen bringen sie nur nach dem augenmass die komplizirtesten ornamente zustande.

Von den ornamenten des atlasses ist der überwiegene teil oder beinahe alle, die auf den tafeln I—XLIII zu sehen sind, durch einkratzen hergestellt. Ebenso verhält es sich mit den ornamenten in den textabbildungen 1—3.

Wie ornamente aufgemalt werden, habe ich in den kreisen Surgut und Berezov beobachtet. Es wird diese art vorzugsweise angewandt, wenn es sich darum handelt teile der kleidung, wie handschuhe, fussbedeckung und bänder aus aalraupenhaut zu verzieren. Die ornamente selbst können entweder vom selben fellstück sein wie der ganze gegenstand (an winterhandschuhen, so. *tüllex-päs;* an winterschuhwerk, so. *tüllex-üür;* an verzierten fausthandschuhen, so. *surmaŋ-päs* und den spitzen des verzierten schuhwerks, so. *surmaŋ-üür,* fig. 4) oder sie sind als besonderes stück darauf angebracht (auf bändern aus aalraupenhaut, fig. 4; an sommerhandschuhen, so. *tuŋ-päs;* an winterschuhwerk, so. *tüllex-üür*). Auch die oben erwähnten vachischen hemden und kaftane waren mit aufgemalten ornamenten verziert. Als farbe wird eine lösung benutzt, deren hauptbestandteil lärchenrinde ist[1]).

Ausser teilen der kleidung werden im kreise Surgut durch aufmalen auch lose taschen und nähkörbe (fig. 10) ornamentirt. Die runde wand der letzteren, die aus tannenrinde zusammengebogen wird, wird in der weise mit roterdefarbe bedeckt, dass die stellen der rinde, die unbestrichen bleiben, sich zu den ornamenten zusammensetzen.

Durch aufmalen werden hergestellt die ornamente für die in den textfiguren 4 (schuhe, band aus aalraupenhaut), 9, 13 (lose taschen), 14, 15 und 16 dargestellten gegenstände sowie wenigstens die ornamente des atlasses, die mit den nummern V, 2, 9, 10, XXXII, 2, 3, 4 (für faust-

[1]) Siehe journal de la Soc. Finno-ougr. XXII, Sirelius, die Handarb., p. 42.

Digitized by Google

XXIII, 1, XXV, 3, 9 (jalkineihin), XX, 7 (ompelukoppaan) ja XIV, 2 (kukkaroon).

Mitä leikattuihin koristeihin tulee, tehdään niitä Surgutin ja Berezovin piireissä. Edellisessä valmistetaan niitä niin hyvin tuohiastioihin (kuv. 5, 11, 12) kuin eri pukimiinkin, jälkimäisessä

handschuhe), V, 7, 8, VI, 1, XXI, 2, 4, 5 XXIII, 1, XXV, 3, 9 (für schuhzeug), XX, 7 (für einen nähkorb) und XIV, 2 (für eine lose tasche) bezeichnet sind.

Ausgeschnittene ornamente werden in den kreisen Surgut und Berezov hergestellt. Im ersteren bringt man sie sowohl an birkenrindengefässen (fig. 5, 11, 12) als an einzelnen kleidungs-

Kuva 13 Fig.
Ylinnä irtotaskuja; alempana kappaleita peurantaljaisista nauhoista.
Zu oberst lose taschen; darunter stücke von bändern aus renntierhaut.

pusseihin (kuv. 4) sekä umpiturkkeihin, naisten palmikkoriipuksiin, viittoihin (kuv. 8) ja matikannahka-nauhoihin (kuv. 4) Surgutilaisten ostjakkien leikatuilla koristeilla somistettavista pukimista mainittakoot miesten talvimyssyt (kuv. 4) ynnä miesten ja naisten talvijalkineet ja kesäkintaat. Leikatut tuohikoristeet asetetaan vaaleahko ulkopinta näkymään tummanruskealle pohjalle, jonka astian seinätuohen sisäpinta muodostaa ja kiinnitetään paikoilleen pienillä puu-

stücken an, im letzteren an säcken, (fig. 4), sowie an *porxa*-pelzen, losen taschen, zopfgehängen, kaftanen der frauen (fig. 8) und bändern aus aalraupenhaut (fig. 4). Von den mit ausgeschnittenen ornamenten verzierten kleidungsstücken der surgutischen Ostjaken seien erwähnt die wintermützen der männer (fig. 4) und die winterschuhe und sommerhandschuhe der männer und frauen. Die ausgeschnittenen birkenrindenen ornamente werden mit der hellen aus-

Digitized by Google

nauloilla. Mitä nahkakoristeihin tulee, ovat ne joko karvaisia (kuv. 4: päähine, ompelupussi, kuv. 8, 13: nauhan kappaleet) tai karvattomia, lehtikuusen kuoresta tai punamullasta valmistetulla värillä[1]) maalatuita (kuv. 4: jalkineet, nauha, 13, 14, 15, 16).

Tähän ryhmään kuuluvina tuohikoristeina mainittakoot atlaksessa esitetyt ornamentit III, 12—14, IV, 3, 7, XXII, 3, 5, 7, 10, 15, XXIII, 3, 6, 8, XXIV, 1, XXV, 10, 13, XXVIII, 7, XXXI, 9, XXXVII, 3, 4, 7, XLIV, 1—8, XLV, 1—6 ja nahkakoristeina IV, 5, 7, 10, 11, X, 4, XXII, 1, 8—10, XXIII, 3, 8, XXV, 9, XXVI, 3.

Piirtokoristeita käytetään nuuskataulikkoihin ja väliin rasvansäilytys-pönttöihin. Ollen kokoonpanoltaan suoria viivoja, joita jollakin suippealla teräaseella (esim. puukon kärellä) vedetään, eroavat ne luonteeltaan melkoisesti edellä esitetyistä koristeista. Atlaksessa esityvät piirtokoristeet (XLVI, 1—7) ovat kaikki vachilaisista nuuskataulikoista otettuja.

Kuva 14 Fig.
Irtotasku. Lose tasche.

Myös leimakoristeita käytetään nuuskataulikkoihin ja rasvansäilytys-pönttöihin. Ne tehdään, kuten antamastamme nimestä jo voi päättää, leimasimilla (kuv. 17—19). Nämät ovat puisia tai sarvisia, väliin mammutinluisia (kuv. 18) palikoita, joitten toiseen päähän asianomaisen koristeen niin sanoaksemme negativi on kaiverrettu. Poron sarvesta tehdään leimasin useinkin kolmehaarainen, jolloin kahdessa haarassa pidetään leimanegativi (kuv. 19). Koristaessa asetetaan leimapää tuohelle ja vastaiseen päähän lyödään kivellä tai muulla sopivalla iskuaseella, kunnes kuva syntyy tarpeeksi syvä.

[1]) Berezovin piirissä naisviittoihin käytetyissä nauhoissa (kuv. 4).

senfläche nach oben auf den dunkelbraunen grund aufgesetzt, den die innere fläche der wandrinde des gefässes bildet, und mit kleinen holzstiftchen befestigt. Was die fellornamente anbelangt, so sind dieselben entweder haarig (fig. 4: mütze, beutel für nähzeug, 8, 13: bandstücke) oder haarlos, mit der farbe aus lärchenrinde oder roterde[1]) bemalt (fig. 4: schuhe, band, 13—16).

Von birkenrindenen ornamenten, die zu dieser gruppe gehören, seien die im atlas dargestellten figuren III, 12–14, IV, 3, 7, XXII, 3, 5, 7, 10, 15, XXIII, 3, 6, 8, XXIV, 1, XXV, 10, 13, XXVIII, 7, XXXI, 9, XXXVII, 3, 4, 7, XLIV, 1—8, XLV, 1–6, von fellornamenten die figuren IV, 5, 7, 10, 11, X, 4, XXII, 1, 8—10, XXIII, 3, 8, XXV, 9, XXVI, 3 erwähnt.

Eingeritze ornamente werden an schnupftabaksdosen und mitunter an den hohen büchsen, in denen man fischfett aufbewahrt, gebraucht. Da sie sich aus geraden linien zusammensetzen, die mit einem schmalen scharfen werkzeug, z. b. der messerspitze gezogen werden, unterscheiden sie sich ihrem charakter nach beträchtlich von den im vorangehenden besprochenen ornamenten. Die im atlas vorkommenden eingeritzten beispiele (XLVI, 1–7) stammen sämtlich von vachischen schnupftabaksdosen.

Auch stempelornamente begegnen an schnupftabaksdosen und fettbüchsen. Sie werden, wie man schon aus den namen schliessen kann, mit stempeln (fig. 17—19) hergestellt. Dies sind klöpfel aus holz oder horn, bisweilen auch aus mammutknochen (fig. 18), in deren eines ende das „negativ“ des betreffenden ornaments eingegraben ist. Aus renntierhorn stellt man häufig stempel mit drei ästen her, wo dann an zwei ästen eine negative bildform vorhanden ist (fig. 19). Beim ornamentiren setzt man das ende mit dem stempelbild auf die birkenrinde auf und schlägt auf das entgegengesetzte ende mit einem stein oder einem anderen geeigneten schlagwerkzeug, bis das bild tief genug ist.

[1]) Im kreise Berezov an den bändern, die an den mänteln der frauen getragen werden (fig. 4).

Digitized by Google

Leimakoristeet ovat samoin kuin piirtokoristeetkin ensiksi esittämistämme koristelajeista poikkeavia. Niiden leveneminen on sama kuin nuuskatauliikkain ja rasvansäilytys-pönttöjen, josta seikasta jo edellä olemme puhuneet. Leimakoristeita nähdään atlaksen n:na XLVI, 8—35.

Silmäillessä taulujen I—XXX, XXXII, XXXIII, XXXV—XL, XLIV, XLV koristeita huomaa helposti, että useimmat niistä ovat laaditut neliösysteemin mukaan eli — toisin sanoen — että ne voidaan ajatella kokoon pannuiksi osista, joilla on neliön eli ruudun muoto. Tämä ominaisuus, joka varsin usein tavataan n. s. geometrisissa eli suoratekoisissa koristeissa, nähdään selvästi kuvista 20, 21, joissa atlaksen koristeet, II, 7 ja XXIII, 2 ovat esitetyt.

Toinen omituisuus, joka monista koristeista silmiin pistää, on itse koristeen ja pohjan yhdenmukaisuus eli synonymia. Se on epäilemättä katsottava tulokseksi pitkällisestä kehityksestä. Huomattavaa on, että sillä on melkoinen käytännöllinen merkitys. Niitä koristeita näet, joissa synonymia havaitaan, voidaan valmistaa yhdellä kertaa useampia (kuv. 22) — 2, 4, 6 ja ehkä enemmänkin riippuen siitä, kuinka monta kerrosta sitä ainetta on asetettu päällekkäin, josta koristeet leikataan. Nahkakoristeita valmistaessa asetetaan päällekkäin erikarvaisia nahkapaloja. Asianomaista esinettä koristettaessa ommellaan sitten erikarvaiset koristesarjat kontrastin ruoksi yhteen (kuv. 8, 13). Niissä matikannahkasta tehdyissä nauhoissa, joita Berezovin piirin naiset viittoihinsa ompelevat (kuv. 4), saadaan taas kontrasti syntymään siten, että toinen kuvasarja, jonka näkyviin pantavan puolen muodostaa nahkan ulkopinta, jätetään värittämättä, toinen taaskin, jonka ulospäin asetettavan puolen muodostaa nahkan sisäpinta, maalataan punavärillä.

Esitettävistäni koristemuodoista käytetään muutamia ompelukoristeina. Harvoja olen nähnyt leikattuina. Jälkimäisistä annan esimerkkeinä

Kuva 15, 16 Fig.
Irtotasku kuvattuna molemmilta puolin.
Von beiden seiten abgebildete lose tasche.

Die stempelornamente sind ebenso wie die ritzornamente von den bisher behandelten ornamentarten abweichend. Bezüglich ihrer verbreitung ist dasselbe zu bemerken wie über die der schnupftabaksdosen und fettbüchsen, wozu das oben gesagte verglichen werde. Stempelornamente sind im atlas die nummern XLVI, 8—35.

Blickt man die ornamente auf den tafeln I—XXX, XXXII, XXXIII, XXXV—XL, XLIV XLV durch, so bemerkt man bald, dass die meisten von ihnen nach dem quadratsystem angelegt sind oder — mit anderen worten — dass man sie sich aus teilen zusammengesetzt denken kann, die quadrat- oder karoform haben. Diese eigentümlichkeit, die sehr häufig in den sog. geometrischen oder geradlinigen ornamenten begegnet, ist deutlich in den fig. 20, 21 zu erkennen, in denen die ornamente II, 7 und XXIII, 2 des atlasses wiedergegeben sind.

Eine zweite eigentümlichkeit, die an vielen ornamenten in die augen fällt, ist die synonymie des ornaments selbst und des bodens. Dieselbe ist ohne zweifel als das ergebnis einer langen entwicklung zu betrachten. Zu beachten ist, dass sie eine ziemliche praktische bedeutung hat. Die ornamente nämlich, in denen die synonymie auftritt, kann man zu mehreren auf ein mal (fig. 22) herstellen: 2, 4, 6 und vielleicht noch mehr, je nach der anzahl der schichten des materials, die, um zu ornamenten geschnitten zu werden, aufeinander gelegt sind. Bei der anfertigung von fellornamenten schichtet man verschiedenfarbige fellstücke übereinander. Wenn man dann einen gegenstand verziert, näht man die verschiedenfarbigen ornamentreihen des kontrastes halber zusammen (fig. 8, 13). Auf den bändern aus aalraupenhaut, die die frauen im kreise Berezov in ihre mäntel nähen (fig. 4), wird der kontrast in der weise erzielt, dass die eine reihe ornamente, deren sichtbar anzubringende seite die aussenfläche des fells bildet, ungefärbt bleibt, während die andere, deren nach aussen gedrehte seite die innenfläche des fells bildet, mit rot bemalt wird.

Einige der besprochenen zierformen werden auch als stickornamente verwandt. Selten habe ich sie ausgeschnitten angetroffen. Von diesen geben

Digitized by Google

kuvat 23 ja 24. Niissä nähdään luulevy (oo. *jos-kär*), joka jousella ammuttaessa pidetään sidottuna vasemman käden ranteessa tämän suojelemiseksi jänteen iskulta. Koristeet, jotka niissä esiintyvät, ovat sukua atlaksessa nähtäville muodoille IV, 9—11, V, 1—6.

Varsin useilla koristeilla on nimet. Samalla kuin seuraavassa luettelen ne, mainitsen myöskin, miltä paikkakunnalta asianomainen muoto on. Jokaisen kotiperää en kuitenkaan voi varmuudella ilmottaa syystä, ettei kaikista museoesi-

wir einige beispiele in fig. 23 und 24. Wir sehen hier eine knochenscheibe (oo. *jos-kär*), die beim schiessen mit dem bogen an der handwurzel der linken hand festgebunden ist um diese vor dem rückschlag der sehne zu schützen. Die ornamente, die in ihnen zu sehen sind, zeigen verwandtschaft mit den formen IV, 9—11, V, 1—6 im atlas.

Sehr viele ornamente haben eigene namen. Ausser diesen führe ich in dem folgenden verzeichnis auch die orte auf, aus denen die betreffenden zierformen stammen. Für jede einzelne vermag ich die heimat jedoch nicht mit

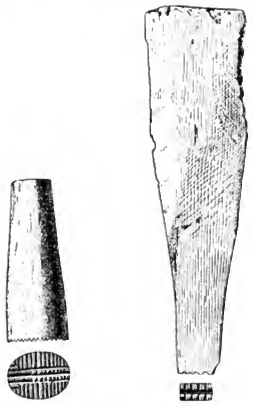

Kuva 17 Fig. Kuva 18 Fig. Kuva 19 Fig.
Koristeleimasimia, ornamentstempel, vo. *kančil-lox*, sv. *xanza-äät*.

neistä, joista koristeita olen kopieerannut, ole paikkatietoa. Niin on laita niitten tarkotukseeni käyttämäini esineitten, jotka kuuluvat **Ahlqvistin, Gondatti'n** ja Tomskin yliopiston museon kokoelmiin. Paikkatiedot puuttuvat myöskin muutamista Tobolskin museossa piirretyistä koristeista, jotka säilytetään kansantiet. museossamme. Panen seuraavassa niiden numeron jälkeen Tob. m. = Tobolskin museo. Siihen nähden, että Ahlqvist v. 1877 tekemällään toisella siperialaisella matkallansa, jolla keräsi käyttämäni kokoelman, toimitti tutkimuksia vain Berezovin piirissä, on varsin luultavaa, että kokoelmakin on tältä seudulta. Itse hän matkakertomuksessaan mainitsee tilanneensa vogulilaisia esineitä Sosva joella sijaitsevasta Sortin-jä'n kylästä ja ost-

sicherheit anzugeben, da die museumsgegenständen, von denen ich ornamente abgezeichnet habe, nicht alle ihrer herkunft nach bekannt sind. So verhält es sich mit den von mir benutzten gegenständen, die den sammlungen **Ahlqvists, Gondattis** und denen des Universitätsmuseums zu Tomsk angehören. Die ortsangabe fehlt auch bei einigen im museum zu Tobolsk kopirten ornamenten, die in unserem ethnographischen museum untergebracht sind. Ich setze hinter die nummern dieser: Tob. mus. = Museum zu Tobolsk. In anbetracht dessen, dass Ahlqvist auf seiner zweiten sibirischen reise 1877, von der die von mir benutzte sammlung stammt, forschungen nur im kreise Berezov angestellt hat, dürfen wir mit ziemlicher sicherheit schliessen,

Digitized by Google

jakkilaisia obilaisesta Kondinskin kylästä. Jos kokooja olisi ottanut selkoa koristeiden nimistä, olisi näiden murteellisten ominaisuuksien pohjalla ollut varsin helppo erottaa vogulilaiset ja ostjakkilaiset ainekset toisistaan. Niin ei kuitenkaan ole laita. Tyydymme siis paikan nimen sijasta asianomaisen numeron jälkeen merkitsemään vain Ahl. — lyhennyksen kokoojan nimestä. Mitä Gondatti'n keräämiin esineihin tulee, tiedetään niiden olevan *mańz*'eista eli voguleista; viittaapa hänen kirjotuksensa „**Слѣды языческихъ вѣрованій у манъзовъ**“ [1]) (Pakanallisen uskon jälkiä voguleissa), jonka alussa hän muutamin sanoin tekee selkoa matkansa kulusta, että ne ovat Sosvan voguleista. Panemme siksi asianomaisen numeron jälkeen aina: Sosva G. Tomskin yliopiston museon tarkotukseen käyttämäni esineet ovat, mikäli koristeiden muodosta olen voinut päättää, ostjakkilaisen alueen kaakkoisosista peräsin.[2]) Niistä saamieni koristeiden numeron jälkeen panen kirjaimet T. m. = Tomskin museo.

Nimet olen kirjottanut suomalais-ugrilaisten kielten karkean transskriptsionin merkeillä.[3]) Niistä joista, joilta seuraavassa luettelen koristeita, ovat Ob, Was-jugan, Wach, Agan, Jugan ja Konda (suupuoleltaan) ostjakkien ja Sosva, Sygva (Sosvan sivujoki) ja *Souyor-jä* (Sygvan sivujoki) vogulien asumia.

dass auch die sammlung aus dieser gegend ist. Selbst sagt er in seinem reisebericht, dass er aus dem dorfe Sortin-jä an der Sosva wogulische und in dem dorfe Kondinak am Ob ostjakische gegenstände bestellt habe. Hätte der sammler die namen der ornamente notirt, wäre es nach ihren dialektischen eigentümlichkeiten ein leichtes die wogulischen und ostjakischen bestandteile der sammlung von einander zu trennen. Leider hat er aber dafür nicht sorge getragen. Wir begnügen uns also damit an stelle des ortsnamens der betreffenden nummer nur Ahl. beizufügen — eine abkürzung des namens des sammlers. Was die von Gondatti gesammelten gegenstände anbelangt, weiss man, dass sie von *mańz* oder Wogulen kommen; ja sein aufsatz „**Слѣды языческихъ вѣрованій у манъзовъ**“ [1]), (Spuren heidnischen glaubens bei den Wogulen), in dem er im anfang über den verlauf seiner reise berichtet, deutet darauf hin, dass sie von den Sosva-Wogulen stammen. Der betreffenden nummer ist daher stets Sosva G. nachgesetzt. Die von mir benutzten gegenstände des universitätsmuseums zu Tomsk sind, soviel ich aus den formen der ornamente habe schliessen können, in den südöstlichen teilen des ostjakischen gebietes zuhause.[2]) Die namen der von diesen gegenständen entnommenen ornamente haben hinter sich die buchstaben T. m. = Museum zu Tomsk.

Die namen habe ich mit den zeichen der gröberen transskription der finnisch-ugrischen sprachen[3]) geschrieben. Die flüsse, von deren ufern ich im folgenden ornamente aufzähle, sind der Ob, Vas-jugan, Vach, Agan, Jugan und die Konda (mündungsgegend), soweit sie von Ostjaken, und die Sosva, Sygva (nebenfluss der Sosva) und der Souyor-jä (nebenfluss der Sygva), soweit sie von Wogulen bewohnt sind.

[1]) Труды этнографическаго отдѣла Имр. общества естествознанія, антропологіи и этнографіи при Московскомъ университетѣ. Книга VIII. Москва 1888.

[2]) Mahdollisesti ostjakki-samojedilaiselta alalta.

[3]) Kts. Finnisch-ugrische Forschungen, Bd I, Hft 1, S. 49.

[1]) Труды этнографическаго отдѣла Имр. общества естествознанія, антропологіи и этнографіи при Московскомъ университетѣ. Книга VIII. Москва 1888.

[2]) Möglicherweise von ostjak-samojedischem gebiet.

[3]) Siehe Finnisch-ugrische Forschungen, Bd. I, Heft 1, p. 49.

Digitized by Google

Tl. I: 1 lū xuri, hevosen kuva, bild eines pferdes, Sosva (*Rakt-jā*); *2 sāli xuri*, peuran kuva, bild eines renntiers, Sosva (*Rakt-jā*); *3* a. u.[1]) Ob.

Tl. II: 1 Ahl.; *2* Sosva G.; *3 touluy ui*, lintu, vogel, Sygva (*Xörom-paul*); *4 piti luk*, urosmetso, auerhahn. a. u. Ob (*Xuševāt-voš*); *5* Sosva; *6, 7* Sosva (*An-jā*); *8 vuās-ūltix*, eräs sorsalaji, eine art ente, Sosva (*An-jā*); *9, 10* Sosva G.

Tl. III: 1—4 Ahl.; *5 sōur pat*, jäniksen korva, hasenohr, Sosva (*An-jā*); *6, 7* Ahl.; *8* Sosva; *9 sort ūlš*, hauen leuka, kiefer des hechts, Sosva (*Rakt-jā*); *10 sōrt puyk*, hauen hampaat, zähne des hechts, Sygva (*Xörom-paul*); *11* Ahl.; *12 kūl pēyk kanča*[2]), kalan hampaitten kuva, fischzähne, Wach; *13 sūr pēyk kanča*, hauen hampaitten kuva, hechtzähne, Wach (Larjatsk); *14* = III, 13, Wach; *souγ tājem*, sauvakirves, stabaxt, k. m.[3]) Ob (*Kuijjep-pūyol*); *16 sōr pöyk*, hauen hammas, hechtzahn, k. m. Ob (*Kuijjep-pūyol*); *17* Sosva (*Pētkäs*).

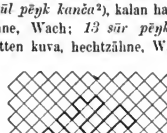

Kuva 20 Fig

Tl. IV: 1, 2 Tob. m.; *3 puykn ńoxos*, päinen soopeli, zobel mit kopf, Sosva (*An-jā*), *Souγor-jā; ńoks onterkanče*, soopelin pituuden (vartalon?) kuva, länge (rumpf?) des Zobels, k. m. Ob (*Kuijjep-pūyol*); *ńoyos onter kanča*, sama, dasselbe. Jugan (*Čutpūyul*); a. u. Ob (Obdorsk); *4 puykn ńoxos*, kts., siehe IV, 3, Sygva (*Lopoy-vuosa*), Sosva (*An-jā*); *5 čuye oky ńoks onter kanče*, pilven pään, soopelin pituuden (vartalon?) kuva, wolkenkopf, länge (rumpf?) des Zobels, k. m. Ob (*Kuijjep-pūyol*); *6 puykn ńoxos*, kts., siehe IV, 3, Sygva (*Lopoy-vuosa*); *7 ńoxs onter kanča*, hirven pituuden (vartalon?) kuva, länge (rumpf?) des elentiers, Wach; *ńoxos xanγa*, soopelin kuva, zobel, Sosva (*Pētkäs*); *8* Ahl.; *9 vit-ui*, majava, biber, Sosva (*An-jā*); *10* = IV, 9 Sosva (*Pētkäs*); *11* Sosva.

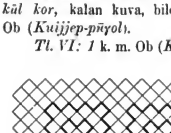

Kuva 21 Fig.

Tl. V: 1 Jugan; *2* samojedilainen, samojedisch ((?) kts., siehe Heinrich Schurtz, Urgeschichte der Kultur. Leipzig und Wien 1900, S. 75); *3 osjax xuri*, karhun kuva, bild des bären, Sygva (*Lopoy-vuosa*; *4* Sosva; *5* a. u. Ob (*Lor-voš*); *6 kūli-parra*, kalaparvi, fischschwarm, k. m. Ob (*Kuijjep-pūyol*); *7, 8* Wach; *9 vuarap-ālyas*, hohkanärhi-poikue, mandelkrähenbrut, k. m. Ob (*Kuijjep-pūyol*); *10 kūl kor*, kalan kuva, bild eines fisches, k. m. Ob (*Kuijjep-pūyol*).

Tl. VI: 1 k. m. Ob (*Kuijjep-pūyol*); *2 osjax*, karhu, bär kts., siehe V, 3, Sosva (Aurinsk); *xum sup*, miehen puolikas, hälfte eines mannes, Sosva (*An-jā*); *3, 4* Sosva; *5 sān sim xanγa* tuohisen sydänkuva,[1]) ornament für das innere des birkenrindenmasses, *Souγor-jā; 6* Sosva.

Tl. VII: 1 Ahl.; *2, 3* Sosva; *4* Ahl.; *5, 6* Tob. m.

Tl. VIII: 1 xāt tou, koivun oksa, birkenast, Sosva (*Rakt-jā*); *2, 3* Sosva G.; *4 kotey nöγor*, joutsenen pähkinä, nuss des schwans, a. u. Ob (*Lor-voš*); *5* Sosva; *6* Ahl.

Tl. IX: 1 osni kor, karhun kuva, bild eines bären, a. u. Ob (*Lor-voš*); *2 xāt tou*, kts., siehe VIII, 1, Sosva (*Rakt-jā*); *3—6* Ahl.; *7, 8* Sosva.

Tl. X: 1 Ahl.; *2 pōri tālax*, määhnän kalvo, haut des rogens, Sosva (*An-jā*); *3* Sosva; *4* Jugan; *5 xum sup*, kts., siehe VI, 2, Sosva (Aurinsk); Ahl.; *6—7* Ahl.; *8 vuot-xump*, tuuli-

---

[1]) a. = alinen Ob eli sen pohjoisin osa lähtien Sosvan suusta; u. = unterer Ob oder dessen nördlichster teil von der mündung der Sosva an.

[2]) *Kanča, xanγa* = ornament ist in den deutschen bezeichnungen bei zusammensetzungen im allgemeinen der kürze halber weggelassen.

[3]) k. = keskinen Ob eli se osa sitä, joka virtaa läpi Narymin ja Surgutin piirien; m. = mittlerer Ob oder der den surgutschen und narymschen kreis durchströmende teil desselben.

[1]) Nimi tarkottaa kai sitä, että koriste tehdään kannen tai pohjan keskeen. Der name zeigt wohl an, dass das ornament in der mitte des deckels oder des bodens angebracht wird.

Digitized by Google

aalto, windwelle, Sosva (*An-jā*), *9* Sosva G.; *10* Sosva (*Pētkās*).

Tl. XI: 1, 2 Wach (Larjatsk); *3 pāylaŋ kańča*, ympyrän kuva, kreisornament Wach; *4* Ahl.; *5 tājes ēlə̄ kańča*, tuohikopan kannen kuva, ornament für den deckel des birkenrindenmasses, Wach; *6 vēli sūr kańča*, porolaitumen kuva, renntierweide, Wach.

Tl. XII: 1—3 T. m.; *4* Was-jugan.

Tl. XIII: 1 sūŋk lōx kańča, auringon ympyrän kuva, sonnenkreis, Wach; *2* = XI, 5; *3* Wach (Larjatsk); *4* T. m.; *5* = XI, 5.

Tl. XIV: 1 *tājes jōr kańča*, tuohikopan keskuksen kuva, ornament für die mitte des birkenrindenmasses, Wach; *2 sūrom mōsnā kańča*, karvaompelulla reunustettu kuva, jolla kukkaro koristetaan, mit haarnähterei umrändertes ornament, mit dem die lose tasche verziert wird, Wach; 3 = XI, 5; *4* = XIV, 1; *5 čūγi lēr kańča*, taivaankaaren juovien (?) kuva, streifen (?) des regenbogens, Wach; *6 čūγi jōγol kańča*, taivaankaaren kuva, regenbogen, Wach.

Tl. XV: 1 Wach; *2—6* T. m.

Tl. XVI: 1 = XIV, 1; *2 sōγon ōnt kańča*, tuohisen sisuskuva, ornament für das innere des birkenrindenmasses, Wach; *3 morox pōŋk* (*rōx?*) *kańča*, koko pyyn (varjon?) kuva, (schatten?) eines ganzen haselhuhns, Wach; *4* = XI, 5; *5 tājes kērkemtem kańča*, tuohikoppaa ympäröivä kuva, ornament um das birkenrindenmass, Wach.

Tl. XVII: 1 Sosva G.; *2* a. u. Ob; *3 morox sōγon-ōnt kańča*, tuohisen koko sisuksen kuva, ornament für das ganze innere des birkenrindenmasses, Wach.

Tl. XVIII: 1 Sosva G.; *2* Sosva; *3* = XVI, 5; *4 ńńlāŋe lēr kańča*, vinoviiva-kuva, schiefe linien, Wach; *5 lēreγ kańča* viivakuva, linienornament, Wach; *6, 7* = XVI, 5.

Tl. XIX: 1 Was-jugan; *2* T. m.; *3* Sosva; *4* a. u. Ob, Konda (*Puškinsk*); *5, 6* Sosva; *7? 8* Tob. m.; *9* Ahl.

Tl. XX: 1 Wach; *2* = XVI, 5; *3* Wach; *4 ei pēlkev pōŋk kor kańča*, yksipuolinen pyyn kuva, einseitiges haselhuhnornament, Wach; *5* = XI, 5; *6* Sosva G., *7 kār jeŋŋāl kańča*, kuusenkuorisen kopan kuva, ornament für ein mass aus tannenrinde, Jugan.

Tl. XXI: 1 = XX, 4; *2* Jugan; *3* Sosva; *4 kin kańča*, jalkinekuva, ornament für schuhe, Wach; *5 tāsem kin kańča*, taasilainen jalkinekuva, tasisches schuhornament, Wach.

Tl. XXII: 1 ōtil vuorop, yksi hohkanārhi, eine mandelkrähe, k.m. Ob (*Kuijjep-pāγol*); Sosva; *2 vuorep-ālγas*, hohkanārhi-poikue, mandelkrähenbrut, Agan; *3 kit ōγov vārvī morī*, kaksipäisten hohkanārhien parvi, schwarm zweiköpfiger mandelkrähen, Wach; *4 vārvē morē*, hohkanārhi-parvi, mandelkrähenschwarm, Wach (Larjatsk); *5 ei ōγov vārvī morī* (*vārvē morē*), yksipäisten hohkanārhien parvi, schwarm einköpfiger mandelkrähen, Wach; *6 puγk xopi*, pääkallo (pään kuori), schädel (schale des kopfes), Sosva (*Pētkās*); *7 ńoγs ūnter kańča*, soopelin pituuden (vartalon?) kuva, länge (Rumpf?) des Zobels, kts., siehe IV, 3, Wach (Larjatsk); *8 čūγe oux*, k. m. Ob (*Kuijjep-pāγol*); *čūe oux*, Jugan (*Uut-pāγul*), pilven pää, wolkenkopf; a. u. Ob; *puŋk xopi*, kts., siehe XXII, 6, Sosva (Aurinsk); *9 pāk-paŋ xopi*, käyryn puolikkaan kuori, schale eines halben zapfens, Sosva (Aurinsk); a. u. Ob; *10 pōγox kańča*, männynkävyn kuva, kiefernzapfen, Wach; pux xopi, kts., siehe XXII, 6, Sygva (*Xōrom-paul, Lopoŋ-vuosa*); *čūγe oux*, kts., siehe XXII, 8, k. m. Ob (*Kuijjep-pāγol*); *11* Ahl.; *12* Sosva G.; *13* Ahl.; *14* Berezovin piiri, Kreis Berezov; *15 vāseγ pailaŋ*, sorsan siivet, entenflügel, Wach; *16* Agan.

Tl. XXIII: 1 nāγk lor kańča, lehtikuusen juuren kuva, lärchenwurzel, Wach (Larjatsk); *2* Ahl.; *3 vājax pāγal kańča*. otuksen jäljen kuva, wildspur, Wach (Larjatsk); *nāγk tort kańče*, lehtikuusen juuren kuva, lärchenwurzel, k. m. Ob (*Kuijjep-pāγol*); *oxγ ńoγos*, pänen soopeli (jolla on pää), zobel mit kopf, kts., siehe IV, 3, a. u. Ob (*Lorvoš*); *4 suγumen ox kańča*, koivun oksan kuva, birkenast, Wach (Larjatsk); *ki pīγrav vājax pāγal kańča*, kaksinkertaisien otuksen jälkien kuva, doppelte wildspuren, Wach (Larjatsk); *5 ent lipōk kuŋē*, suuren naalin kyynärpää, speichenknochen des grossen eisfuchses, k. m. Ob (*Kuijjep-pāγol*), *6 koteγ lāp kańča*, joutsenen jalkaterän kuva, fussblatt des schwans, Wach; *7* Ahl.; *8 vājax pāγal kańča*, otuksen jäljen kuva, wildspur, Wach (Larjatsk); *kōń kunē* k., naalin kynsien kuva, krallen des eisfuchses, Wach: *kēń kunγe*, naalin käpälä (?), pfote (?) des eisfuchses, Jugan (*Čut-pāγul*); *lippōk*, naali, eisfuchs, k. m. Ob (*Kuijjep-pāγol*); *9—11* Ahl.: *12* a. u. Ob (*Lor-voš*).

Tl. XXIV: 1 pākēnī pel kańča, jäniksen korvien kuva, hasenohren, Wach; *čēγer pel*, k. m. Ob (*Kuijjep-pāγol*, *sōur paŋ*. Sosva (*An-jā*), Sygva (*Lopoŋ-vuosa, Xōrom-paul*) jäniksen korvat, hasenohren; *2 sōur paŋ*, kts., siehe XXIV, 1, Sygva (*Lopoŋ-vuosa*); *3 xāt taγ*, kts., siehe VIII, 1, Sosva (*An-jā*); *4, 5* a. u. Ob; *6* T. m.; *7* a. u. Ob (Obdorsk); *8 tau ńul kańče*, hevosen turvan kuva, pferdefüssel, k. m. Ob (*Kuijjep-*

Digitized by Google

pāγol); *9 kāsem-jāx pāt ŧĵx*, kazymilaisen (asujamen) kattilan haarapuu, stützgabel für den kessel eines mannes vom Kazym, k. m. Ob (*Kuijjep-pāγol*); *10* Agan; *11* k. m. Ob (*Kuijjep-pāγol*).

Tl. XXV: 1 Sosva (*Pētkās*); *2* a. u. Ob; *3 maŭ oxsar koni-loul*, pienen revon kyynärpää, speichenknochen des kleinen fuchses, Sygva (*Xōrom-paul*); *4 oxsar koni-loul*, revon kyynärpää, speichenknochen des fuchses, Sygva (*Lopoγ-vuosa*); *5* a. u. Ob; *6* Sosva (*Pētkās*); *7 ai xār āγt*, pienen porohärän sarvet, hörner des kleinen renntierochsen, a. u. Ob (*Xuševātvoš*); *8 xār aŭt*, porohärän sarvet, hörner des renntierochsen, Sygva (*Lopoγ-vuosa*); *9 xār aŭt* Sosva (*An-jā*); *kuārēkn xār āγt, Souγor-jā; xōr ōγt* a. u. Ob (*Lor-voš*), kts., siehe XXV, 8; *nāγk lor*, lehtikuusen juuri, wurzel der lärche, Wach; *10 nāγk lōr kanča*, kts., siehe XXIII, 1, Wach; *suγmet noux*, koivun oksa, birkenast, Jugan (*Ŭut-pāγul*); *xāt taγ*, sama, dasselbe, Sygva fernzapfen, Wach (Larjatsk); *9* Sosva G.; *10, 11* k. m. Ob (*Mekpugešk*).

Tl. XXIX: 1, 2 k. m. Ob (*Mekpugešk*); *3* Sosva G.; *4* T. m.; *5* Ahl.; *6 puγk xoγi*, kts., siehe XXII, 6, Sosva (Aurinsk); a. u. Ob (*Tunlor-kōr*).

Tl. XXX: 1, 2 Ahl.; *3 sōur pat*, kts., siehe XXIV, 1 Sosva (Aurinsk); Ahl.; *4* Ahl.; *5* Sosva; *6—9* Sosva; *10 pirnŭ koray kanča*, ristin muotoinen kuva, kreuzförmiges ornament, Wach.

Tl. XXXI: 1 mentä mōγkām kor kanča, matelevan käärmeen kuva, bild einer kriechenden schlange, Wach; *2* Sosva G.; *3 pēlājeŋ kanča*, vuoriniemekkeiden kuva, felszacken, Wach; *4 mōγkām kanča*, käärmeen kuva, schlange, Wach; *5* vasenpuolinen sisuskuva, inneres ornament links = XXXI, 4; oikeanpuolinen sisuskuva, inneres ornament rechts: *vēlē aγā kanča*, poron sarvien kuva, renntierhörner, Wach (Larjatsk); *6* Wach; *7 sōγon pāt kanča*, tuohisen laitakuva, ornament für den rand des birkenrindennäpfchens, Wach; *8*

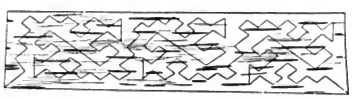

Kuva 22 Fig.

(*Lopoγ-vuosa*); *11 oxsar koni-loul*, kts., siehe XXV, 4, Sosva; *12* Ahl.; *13 tārax lāp kanča*, kurjen jalkaterän kuva, fussblatt des kranichs, Wach; *14 oxsar koniloul*, kts., siehe XXV, 4, Sygva (*Lopoγ-vuosa*).

Tl. XXVI: 1, 2 xāt tou (*taγ*), kts., siehe VIII, 1, Sygva (*Xōrom-paul, Lopoγ-vuosa*); *3 sūmet nā xanzi*, koivun oksan kuva, birkenast, kts., siehe VIII, 1, XXV, 10, a. u. Ob (*Wulpāγol*); *4 poripanne pešxal*, sammakon reidet, schenkel des froschs, *Souγor-jā; 5 enl suγmet nox*, ison koivun oksa, ast der grossen birke, k. m. Ob (*Kuijjep-pāγol*); *6* = XXVI, 5; *7 xār āŭt xanza*, porohärän sarvien kuva, hörner des renntierochsen, kts., siehe XXV, 9, Sosva (*Pētkās*); *8, 9* Sosva.

Tl. XXVII: 1 a. u. Ob (*Tun-lor-kōr*); *2* a. u. Ob (Obdorsk); *3 xār āŭt*, kts., siehe XXV, 9, Sosva (*Saksun-paul*); a. u. Ob: *4, 5* Sosva.

Tl. XXVIII: 1 Sosva; *2* Ahl.; *3* Wach; *4* Sosva G.; *5* Sosva; *6* Sosva? *7 lōγ onlev* (?) *pōγoγnā kākemtem kanča*, männynkävyillä ympäröidyn pyörykän kuva, kreis mit umgebenden kiefernzapfen, Wach; *8 pōγox* männynkäpy, kiefernzapfen, Wach (Larjatsk); *9* Sosva G.; *10, 11* k. m. Ob (*Mekpugešk*).

Tl. XXIX: 1, 2 k. m. Ob (*Mekpugešk*); *3* Sosva G.; *4* T. m.; *5* Ahl.; *6 puγk xoγi*, kts., siehe XXII, 6, Sosva (Aurinsk); a. u. Ob (*Tunlor-kōr*).

Tl. XXX: 1, 2 Ahl.; *3 sōur pat*, kts., siehe XXIV, 1 Sosva (Aurinsk); Ahl.; *4* Ahl.; *5* Sosva; *6—9* Sosva; *10 pirnŭ koray kanča*, ristin muotoinen kuva, kreuzförmiges ornament, Wach.

Tl. XXXI: 1 mentä mōγkām kor kanča, matelevan käärmeen kuva, bild einer kriechenden schlange, Wach; *2* Sosva G.; *3 pēlājeŋ kanča*, vuoriniemekkeiden kuva, felszacken, Wach; *4 mōγkām kanča*, käärmeen kuva, schlange, Wach; *5* vasenpuolinen sisuskuva, inneres ornament links = XXXI, 4; oikeanpuolinen sisuskuva, inneres ornament rechts: *vēlē aγā kanča*, poron sarvien kuva, renntierhörner, Wach (Larjatsk); *6* Wach; *7 sōγon pāt kanča*, tuohisen laitakuva, ornament für den rand des birkenrindennäpfchens, Wach; *8*

Kuva 22 Fig.

(*Lopoγ-vuosa*); *11 oxsar koni-loul*, kts., siehe XXV, 4, Sosva; *12* Ahl.; *13 tārax lāp kanča*, kurjen jalkaterän kuva, fussblatt des kranichs, Wach; *14 oxsar koniloul*, kts., siehe XXV, 4, Sygva (*Lopoγ-vuosa*).

Tl. XXVI: 1, 2 xāt tou (*taγ*), kts., siehe VIII, 1, Sygva (*Xōrom-paul, Lopoγ-vuosa*); *3 sūmet nā xanzi*, koivun oksan kuva, birkenast, kts., siehe VIII, 1, XXV, 10, a. u. Ob (*Wulpāγol*); *4 poripanne pešxal*, sammakon reidet, schenkel des froschs, *Souγor-jā; 5 enl suγmet nox*, ison koivun oksa, ast der grossen birke, k. m. Ob (*Kuijjep-pāγol*); *6* = XXVI, 5; *7 xār āŭt xanza*, porohärän sarvien kuva, hörner des renntierochsen, kts., siehe XXV, 9, Sosva (*Pētkās*); *8, 9* Sosva.

Tl. XXVII: 1 a. u. Ob (*Tun-lor-kōr*); *2* a. u. Ob (Obdorsk); *3 xār āŭt*, kts., siehe XXV, 9, Sosva (*Saksun-paul*); a. u. Ob: *4, 5* Sosva.

Tl. XXVIII: 1 Sosva; *2* Ahl.; *3* Wach; *4* Sosva G.; *5* Sosva; *6* Sosva? *7 lōγ onlev* (?) *pōγoγnā kākemtem kanča*, männynkävyillä ympäröidyn pyörykän kuva, kreis mit umgebenden kiefernzapfen, Wach; *8 pōγox* männynkäpy, kiefernzapfen, Wach (Larjatsk); *9 ŏγtem kanča*, leikattu kuva, ausgeschnittenes ornament, Wach.

Tl. XXXII: 1 Jugan; *2 myxŕer*, mato, wurm, k. m. Ob (*Kuijjep-pāγol*); *3* Jugan; *4* = XXXII, 2; *5 tājes jōr kanča*, tuohikopan keskuksen kuva, ornament für die mitte eines birkenrindenmasses, kts. siehe XIV, 1, Wach.

Tl. XXXIII: 1, 2 per kanča, murusen kuva, krümcher, Wach (Larjatsk); *3 vēli sūr kanča*, porolaitumen kuva, renntierweide, kts., siehe XI, 6, Wach (Larjatsk).

Tl. XXXIV: 1—3 Was-jugan.

Tl. XXXV: 1—3 eri osista ostjakkilaisvogulilaista aluetta; aus verschiedenen teilen des ostjakisch-wogulischen gebietes; *4* Ahl., *5* Sosva; *6, 7* T. m.; *8, 9* Sosva; 10 Sosva (*Ratk-jā*); *11* Sosva; *12* T. m.; *13 vājax kun kēr kanča*, otuksen kynsien viirujen (jälkien) kuva, klauenfurchen (-spuren) des wildes, Wach; *14* T. m.

Tl. XXXVI: 1 Ahl.; Sosva (*An-jā*); *2 jēr xanza*, (?) Sosva (*Saksun-paul*); Sosva (*Pētkās, An-jā*), Sygva (*Xōrom-paul*), Ahl; *3* a. u. Ob (Obdorsk); *4* T. m.; *5* Sosva (*Rakt-jā*); *6* Wach (Larjatsk); *7 aγkual-sup*, pölkynpää, klotz-

Digitized by Google

ende, Sosva (*Anjā*); *8* Sygva (*Xōrom-paul*); *9* = XXXVI, 7; *10 šakōłek lāyyl*, harakan jalka, elsternfuss, *Souyor-jā; 11 Souyor-jā: 12 saune kur*, harakan jalka, elsternfuss kts., siehe XXXVI, 10, a. u. Ob (*Lor-voš*); *13* T. m.; *14* a. u. Ob (*Obdorsk*); *15, 16* Sosva.

Tl. XXXVII: 1 eri osista ostj.-vogulilaista aluetta; aus verschiedenen teilen des ostj.-wogulischen gebietes; *2* Was-jugan; *3 kantax-sās lōk kanča*, kärpän jäljen kuva, hermelinspur; *vājax lāp kanča*, otuksen jalkapohjan kuva, fusssohle des wildes, Wach; *4* Ahl.; *5* Tob. m.; *6 mań xanza*, pikku kuva, kleines ornament, Sosva (*An-jā*); *7 kolīv lōk kanča*, saukon jäljen kuva, otterspur, Wach; *mań xanza*, kts., siehe XXXVII, 6, Sosva (*An-jā*); *8* Sosva (*Rakt-jā*); *9* Sosva; *10* Sosva; a. u. Ob; *11* Sosva; *12* Tob. m.; *13, 14* Sosva; *15* Ahl.

XXXVIII: 1 Ahl.; *2* = XXXI, 7; *3, 4* a. u. Ob; *5, 6* Sosva; *7* Sygva (*Xōrom-paul*), Sosva (*An-jā*), a. u. Ob (*Obdorsk*); *8 mań xanza*, kts., siehe XXXVII, 6, Sygva (Loponvuosa); *9 neuvi sāli āńt*, porolehmän sarvet, hörner der renntierkuh, Sosva (*An-jā*); *10* = XXXVIII, 9; *11* Sosva; *12 ńas xanza*, yksinkertainen kuva, einfaches ornament, Sygva, (Lopoy-vuosa); *13* a. u. Ob (*Tun-lor-kōr*); *14, 15* Was-jugan; *16* Sosva G., *17 tūjes lēr kanča*, tuohikopan viirukuva, streifornament für ein birkenrindenmass, Wach; *18 kuterkī čūn lēr kanča*, burundukin selkäjuovain kuva, rückenstreifen des burunduk, Wach; *19 tūjes pāt lēreŋ kanča*, tuohikopan laitajuorien kuva, randstreifen eines birkenrindenmasses, Wach.

Tl. XXXIX: 1 pāk-pat xopi, kts., siehe XXII, 9, Sosva (Aurinsk); *2 xōr ōyt pēlek*, porohärän sarvien puolikas, hälfte der hörner des renntierochsen, a. u. Ob (*Kešeltām*); *3, 4 xāt tay*, kts., siehe XXVI, 1, 2, Sosva (Aurinsk); *5 mań xanza*, kts., siehe XXXVII, 6, Sosva (*An-jā*); *pāk xanza*, Sosva (*Rakt-jā*); *6* Sosva (*An-jā, Rakt-ja*); *7* Sosva; *8* Sosva (*Rakt-jā*); *9* = XXXI, 7; *10* Sosva; *11* Sosva G.; *12* = XXXI, 7; *13* Wach; *14* Sosva; *15* Sosva G.; *16* Ahl.; *17 xār ox*, porohärän pää, kopf des renntierochsen, a. u. Ob (*Xuševat-voš*).

Tl. XL: 1 ley toyk, oravan jälki, spur des eichhorns, Sosva (*An-jā*); *2* Ahl.; *3* Wach; *4 jiyyel kanče*, tuohikopan kuva, ornament für ein birkenrindenmass, k. m. Ob (*Kuijjep-pūyol*); *5* Ahl.; *6* k. m. Ob (*Mekjugešk*); *7* a. u. Ob (*Xuševāt-voš*).

Tl. XLI: 1 Wach (Larjatsk); *2 tūjes pāt kanča*, tuohikopan reunakuva, randornament für ein birkenrindenmass, Wach (Larjatsk); *3* = XXXI, 7; *4 mōrox lipteŋ (?) kanča*, kukoistavan muuramen kukka, blüte einer blühenden brombeere, Wach; *5* Was-jugan; *6, 7* Wach; *8* = XXXI, 7; *9 sōyon pāt čama lēreŋ nūlāk lēr kanča*, tuohisen laitaan tehtävä poikittainen ja vino kuva, queres und schiefes ornament für die wand eines birkenrindennäpfchens, Wach; *10* Wach.

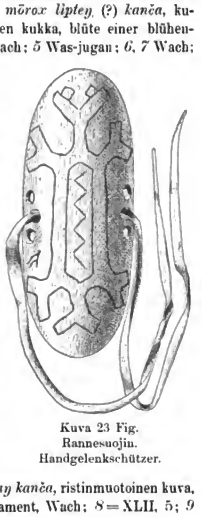

Kuva 23 Fig. Rannesuojin. Handgelenkschützer.

Tl. XLII: 1—3 = XXXI, 7; *4* T. m.; *5 panjāntev sōyon pāt kanča*, matalan tuohisen laitakuva, randornament für ein niedriges birkenrindennäpfchens, Wach; *6* k. m. Ob (*Mekjugešk*); *7 pirnā koray kanča*, ristinmuotoinen kuva, kreuzförmiges ornament, Wach; *8* = XLII, 5; *9* = XXXI, 7.

Kuva 24 Fig. Rannesuojin. Handgelenkschützer.

Tl. XLIII: 1 sōyon pāt kanča, kts., siehe XXXI, 7, Wach; *2 tūjes čama lēr kanča*, tuohikopan poikittaiskuva, querornament für ein birkenrindenmass, kts., siehe XXXVIII, 17, Wach; *3, 4* Wach; *5* = XXXI, 7; *6 pāylay kanča*, ympyrän kuva, kreisornament, Wach; *7* = XXXI, 7, Wach; *8* Wach.

Tl. XLIV: 1 nōrom-sās lōk kanča, näädän jäljen kuva, marderspur, Wach; *2* Wach; *3—5* Was-jugan; *6 ruyetem kanča*, läpikuva. durchbrochenes ornament, Wach; *7, 8* Was-jugan.

Tl. XLV: 1 — ylinnä ja alilaidassa, zu oberst und am unterrand: *mōykām kor*, käärmeen kuva, bild der schlange; sen alla, keskikuvan yläpuolella, darunter über der figur in der mitte: *pōyox*, männynkäpy, kiefernzapfen; keskessä, in der Mitte: *pōyk kor*, pyyn kuva, bild eines haselhuhns, Wach; *2 pōyk kor kanča*, pyyn kuva, haselhuhn, Wach; *3 por-kāt kanča*, suippukodan kuva, stangenzelt, Wach; *4* — keskessä, in der mitte:

Digitized by Google

por-kāt, suippukota, stangenzelt; vasemmalla, links: *pōyk kor*, pyyn kuva, bild eines haselhuhns; oikealla, rechts: *nāyk lor kaṅča*, kts., siehe XXIII, 1 eli, oder *vājax pāyal kaṅča*, kts., siehe XXIII, 8; toinen laitakuvista, andere von den randfiguren, *tāpi pāt kaṅča*, puvun lievekuva, ornament für den kleidersaum.

Tl. XLVI: 1 Wach (Larjatsk); *2, 3* Wach; *4—6* Wach (Larjatsk); *7* Wach; *8* Was-jugan; *9* Was-jugan (Kirilä-p.); *10* Sosva (Pētkās); *11* Was-jugan; *12* Wach; *13* Wach (Larjatsk); *14* Was-jugan; *15, 16* Wach; *17, 18* Wach (Larjatsk); *19* Was-jugan; *20* Wach; *21* Was-jugan; *22* Was-jugan (Kirilä-p.); *23, 24* Was-jugan (Aipalov); *25 vōke lāp kaṅča*, revon käpälän (jalkapohjan) kuva, pfote (fusssohle) des fuchses, Wach (Larjatsk); *26* Wach; *27 vēli loyk kaṅča*, poron kavion kuva, renntierhuf, Wach (Larjatsk); *28* Wach (Larjatsk); *29 vājax lap kaṅča*, otuksen jalkapohjan kuva, sohle des wildes, Wach, (Larjatsk); *30* Was-jugan; *31* Was-jugan (Aipalov); *32, 33* Sosva (Pētkās); *34* Was-jugan (Aipalov); *35* Was-jugan.

Olen edellisessä rajottunut esittämään vain sen, mikä on välttämätöntä koristeiden käsittämiselle. Tällä kertaa en ole tilaisuudessa osottamaan, mikä niissä mahdollisesti on ostjakkien ja vogulien omaa, mikä lainaa. Että ne yleensä eivät ole myöhempäin aikain luomia, käy selville siitä, että monet tavataan miltei kautta koko laajan ostjakkilais-vogulilaisen alueen ja että samojen nimet ovat eri murteissa, vieläpä eri kielissäkin enemmän tai vähemmän yhtäpitävät.

Ich habe mich im obigen darauf beschränkt nur das darzustellen, was für das verständnis der ornamente notwendig ist. Ich habe diesmal keine gelegenheit zu zeigen, was unter diesen möglicherweise ostjakischer und wogulischer besitz, was lehngut ist. Dass sie im allgemeinen keine erzeugnisse späterer zeiten sind, geht daraus herror, dass manche von ihnen fast über das ganze weite ostjakisch-wogulische gebiet verbreitet sind und dass die namen dieser in den einzelnen dialekten, ja sogar in den verschiedenen sprachen mehr oder weniger mit einander übereinstimmen.

Digitized by Google

Kuva 1 Fig.

Vesisanko tuohesta luonnollisine väreineen ja peuransarvisine kantimineen.

Wassereimer aus Birkenrinde in den natürlichen Farben und mit Henkel aus Renntierhorn.

Digitized by Google

Kuva 2. Ylinnä koppa ja vesisanko, keskellä kaksi kauhaa, ulinna kehto.

Fig. 2. Zu oberst Muss und Wassereimer, in der Mitte zwei Schöpflöffel, zu unterst Wiege.

Kuva 3. Tuohinen kansineen.

Fig. 3. Birkenrindenes Näpfchen mit Deckel.

Kuva 4. Laidoilla naisen jalkineet; keskellä ompelupussi; tämän yllä miehen päähine ja alla matkannahkainen nauha.

Fig. 4. Rechts und links Weiberschuhe; in der Mitte Beutel für Nähzeug; darüber Männermütze und unten Band aus Aalrauenhaut.

Digitized by Google

Kuva 5 Fig.
Tuohivakka. Pandel aus Birkenrinde.

Kuva 8 Fig.
Naisen viitta (sää).
Weiberkaftan.

Kuva 6 Fig.
Nuuskataulukkoja.
Schnupftabaksdosen.

Kuva 7 Fig.
Kalanasvapönttö.
Schlankbüchse für Fischfett.

Kuva 9 Fig.
Käsineet.
Handschuh.

Digitized by Google

Digitized by Google

1

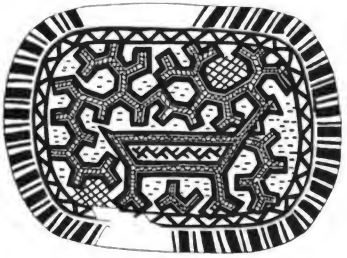

2

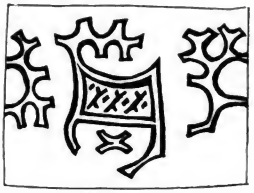

3

Digitized by Google

1

2

3

4

6

5

7

10

8

9

Digitized by Google

Digitized by Google

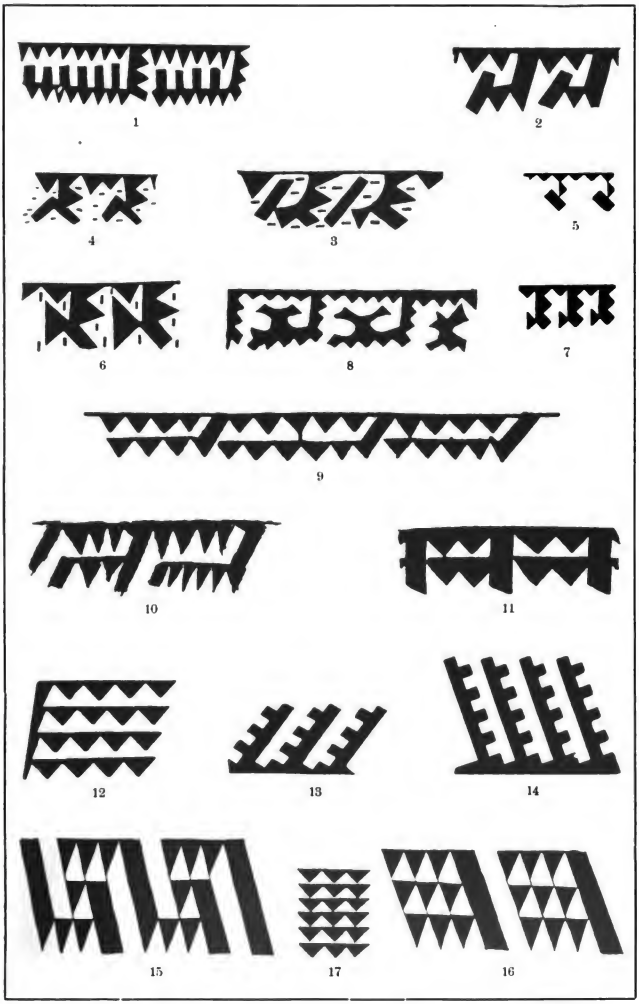

Digitized by Google

Digitized by Google

1

2

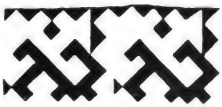

3

4

5

6

7

8

10

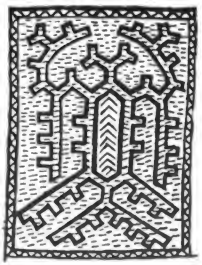

9

11

Digitized by Google

1

2

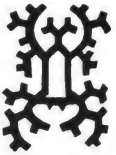

3

4

5

6

7

8

9

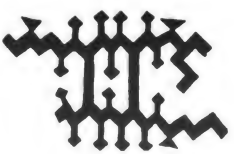

10

Digitized by Google

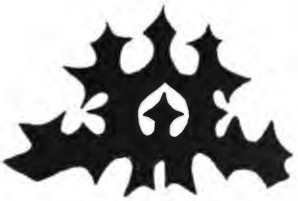

1

2

3

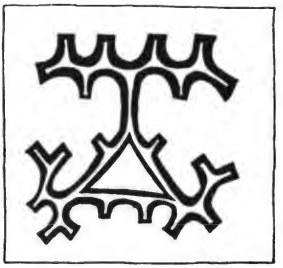

4

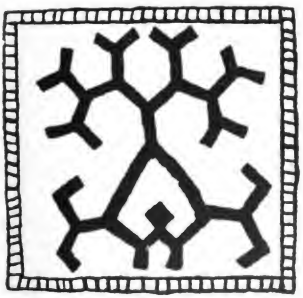

5

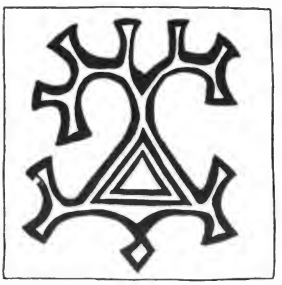

6

Digitized by Google

1

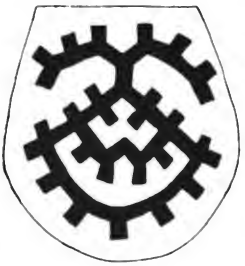

2

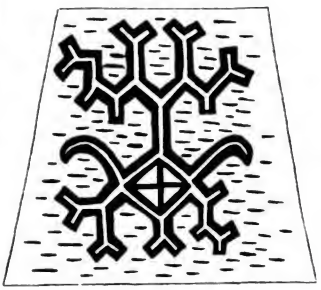

3

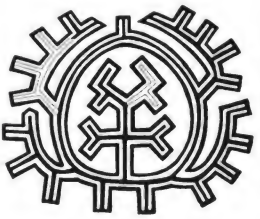

4

5

6

Digitized by Google

Digitized by Google

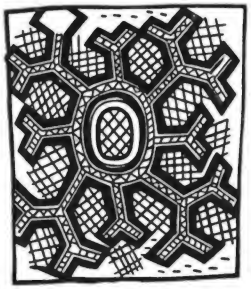

1

2

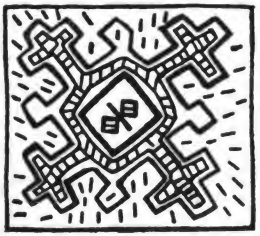

3

4

5

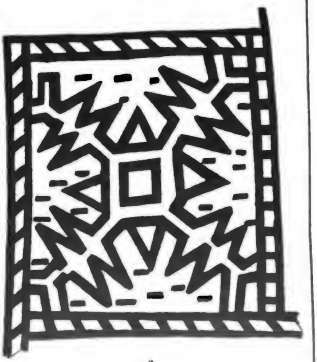

6

Digitized by Google

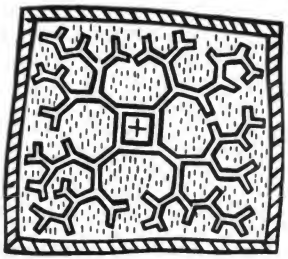

1

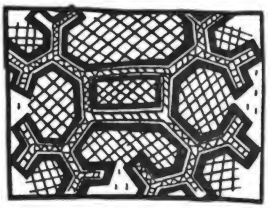

2

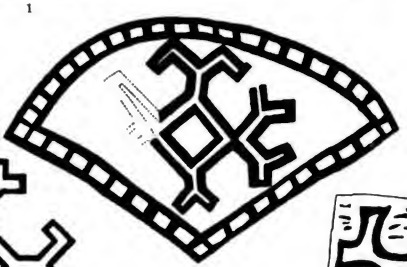

3

4

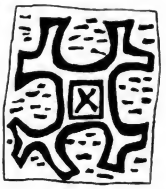

5

6

7

8

Digitized by Google

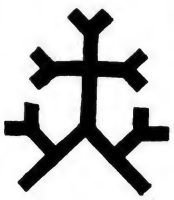

1

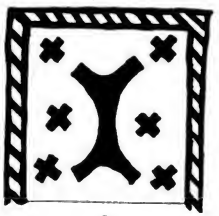

3

2

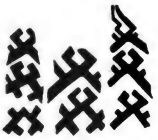

6

4

5

7

8

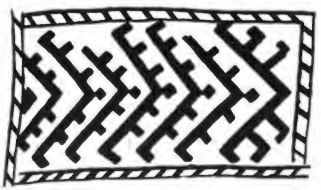

9

10

Digitized by Google

1

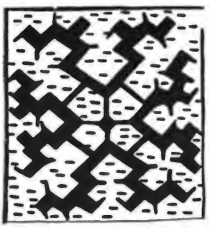

2

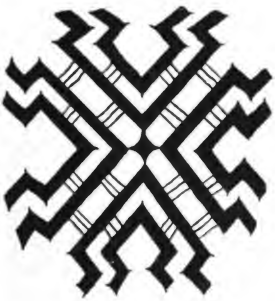

3

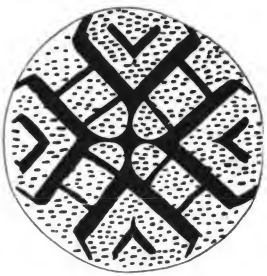

4

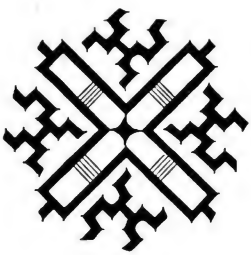

5

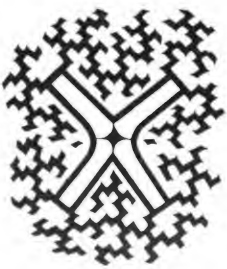

6

Digitized by Google

1

2

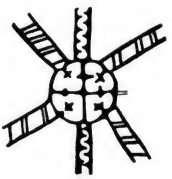

3

4

5

Digitized by Google

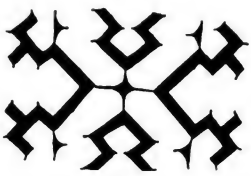

1

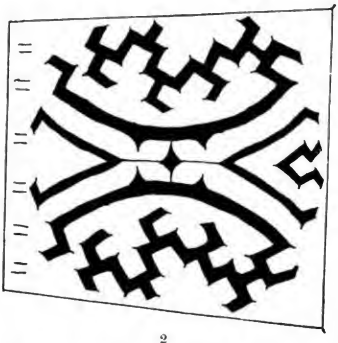

2

3

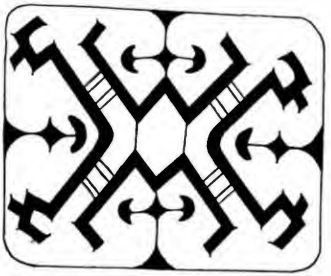

4

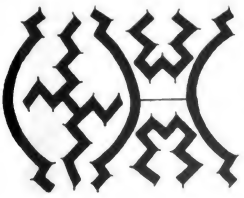

5

6

Digitized by Google

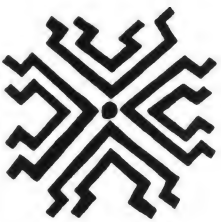

1

2

3

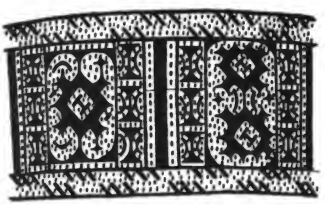

4

5

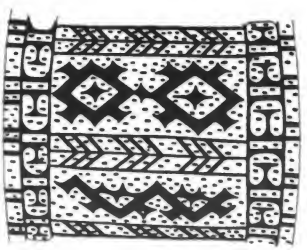

6

Digitized by Google

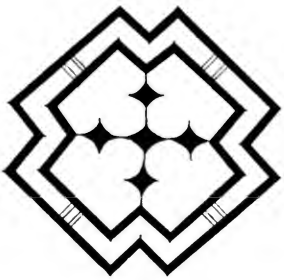

1

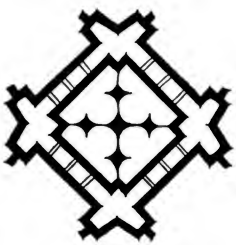

2

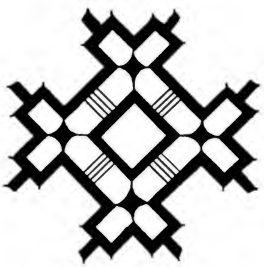

3

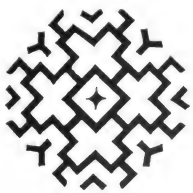

4

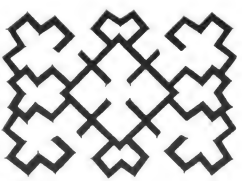

5

Digitized by Google

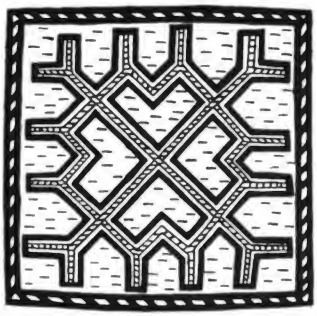

1

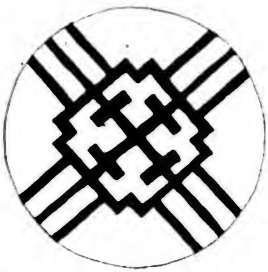

2

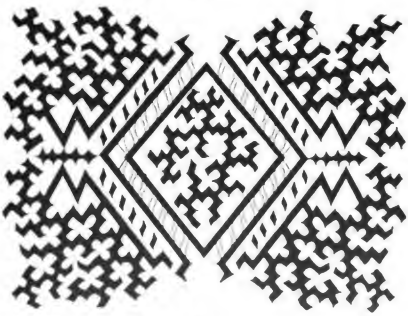

3

Digitized by Google

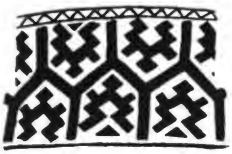

1

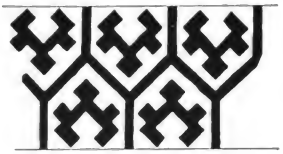

2

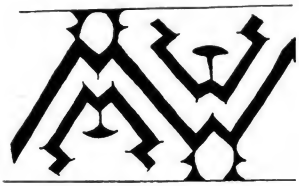

3

4

5

6

7

Digitized by Google

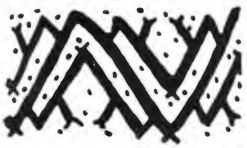

1

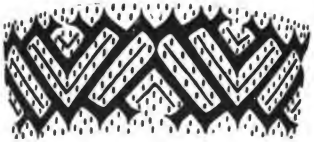

2

3

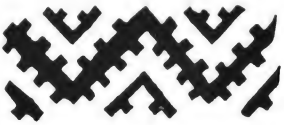

4

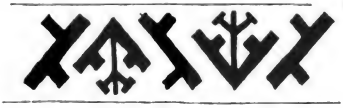

5

6

8

7

9

Digitized by Google

1

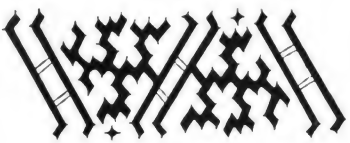

2

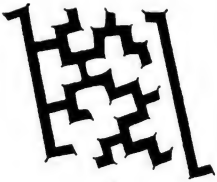

3

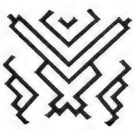

4

5

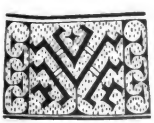

6

7

Digitized by Google

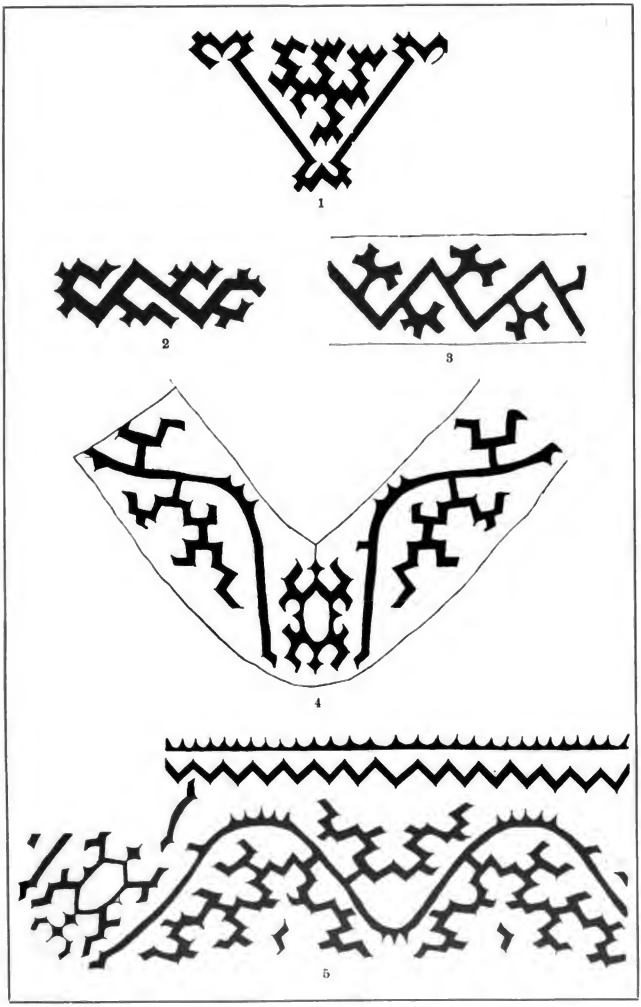

1

2

3

4

5

Digitized by Google

1

2

3

4

5

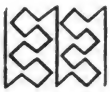

6

7

8

9

10

12

11

13

14

15

16

Digitized by Google

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

Digitized by Google

1

2

3

4

5

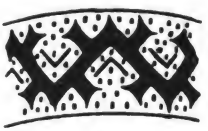

6

7

8

9

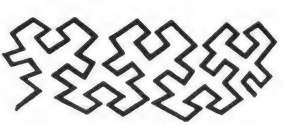

10

11

Digitized by Google

1

2

3

4

6

5

7

8

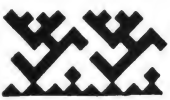

9

10

11

12

13

14

Digitized by Google

1

2

3

4

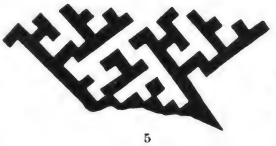

5

6

7

8

9

Digitized by Google

1

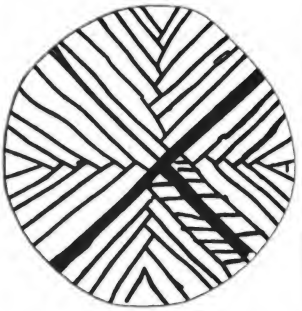

2

3

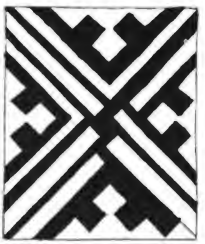

4

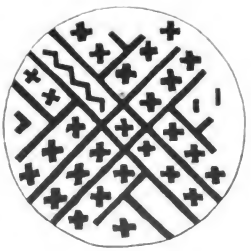

5

Digitized by Google

2

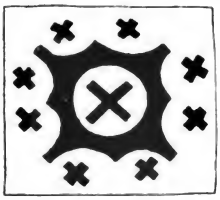

1

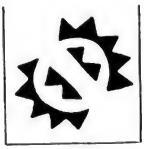

3

4

5

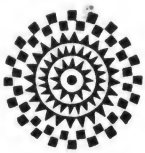

6

7

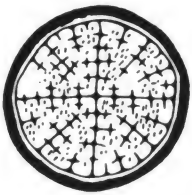

8

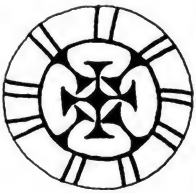

9

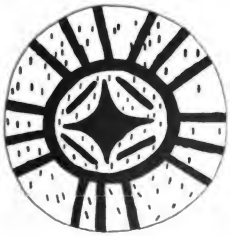

10

11

Digitized by Google

1

3

2

4

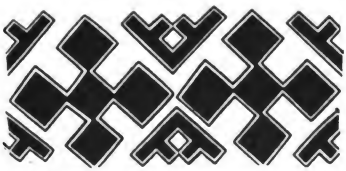

5

6

7

8

Digitized by Google

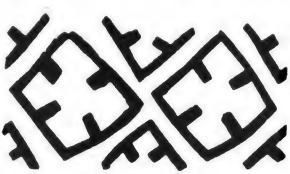

1

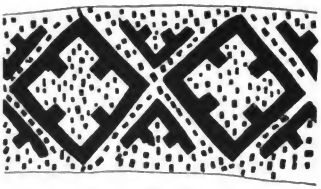

2

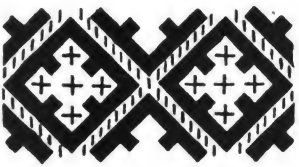

3

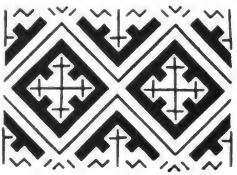

4

5

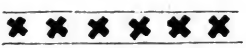

6

7

8

10

9

Digitized by Google

1

2

3

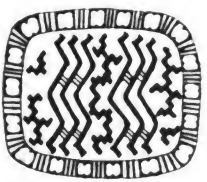

4

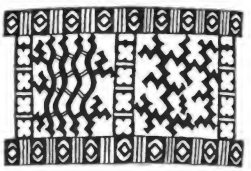

6

7

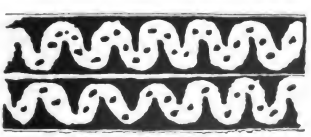

8

9

Digitized by Google

1

2

3

4

5

Digitized by Google

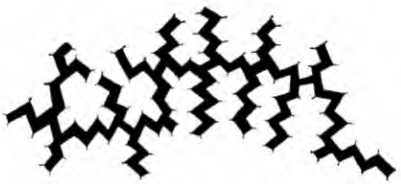

1.

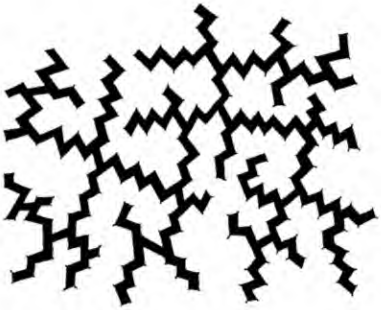

2

3

Digitized by Google

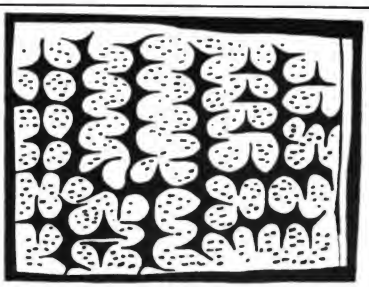

1

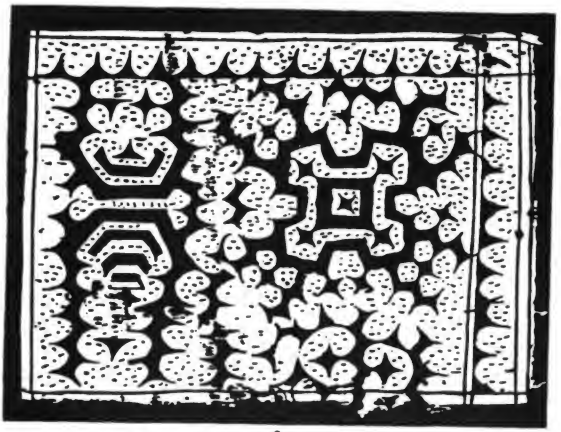

2

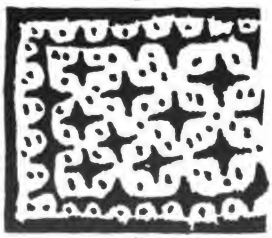

3

Digitized by Google

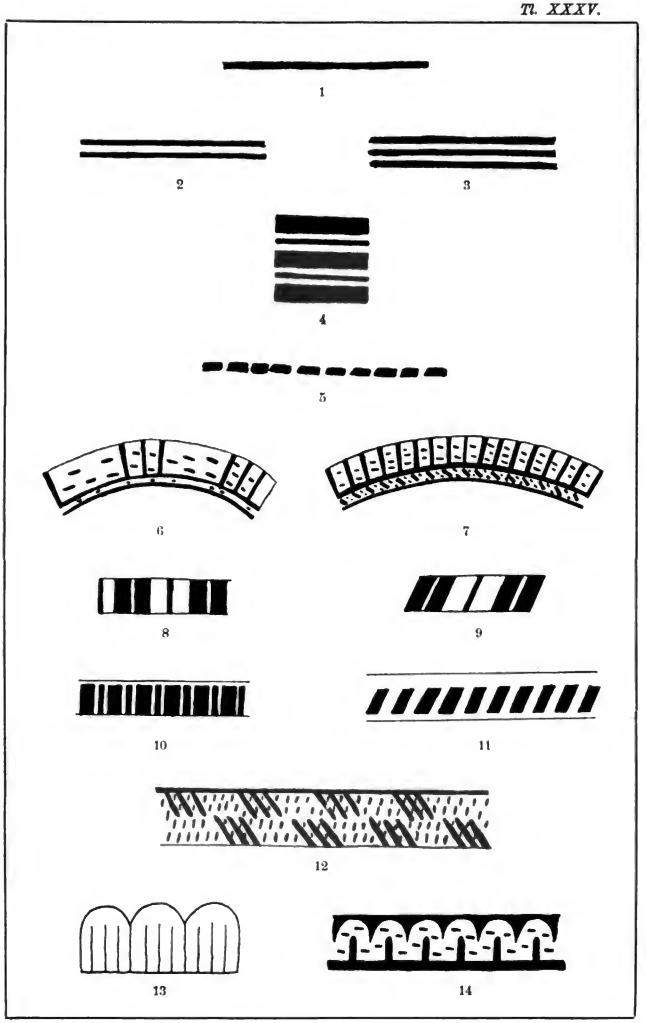

Digitized by Google

1

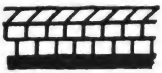

3

2

4

5

6

7

8

9

10

11

12

14

13

15

16

Digitized by Google

1

3

4

5

2

6

7

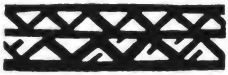

8

9

10

11

12

13

14

15

Digitized by Google

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

13

12

14

11

15

16

17

18

19

Digitized by Google

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

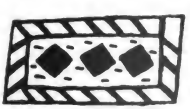

15

17

16

Digitized by Google

1

3

2

4

5

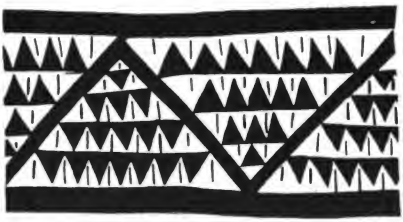

6

7

Digitized by Google

1

2

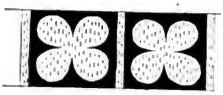

3

4

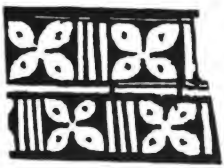

5

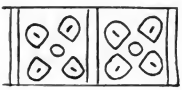

6

7

8

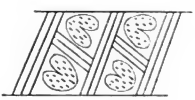

9

10

Digitized by Google

1

2

3

4

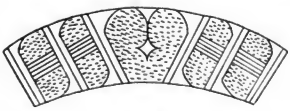

5

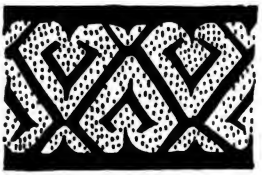

6

7

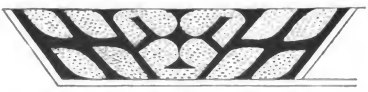

8

9

Digitized by Google

1

2

3

4

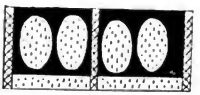

5

6

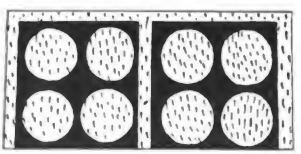

7

8

Digitized by Google

1

2

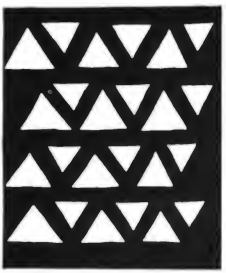

4

3

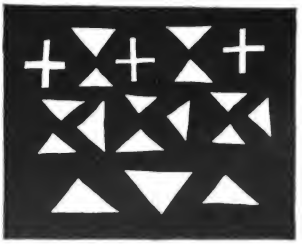

5

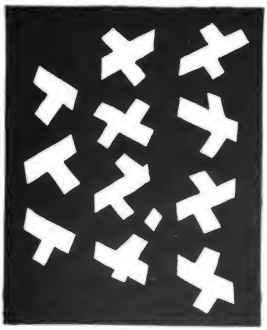

7

6

8

Digitized by Google

2

3

1

4

5

6

Digitized by Google

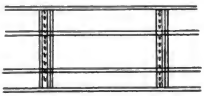
1

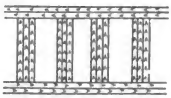
2

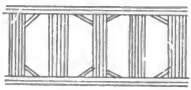
3

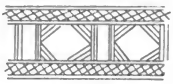
4

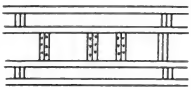
5

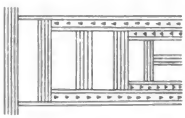
6

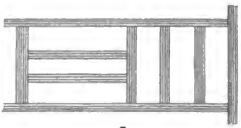
7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

Digitized by Google

SUOMALAIS-UGRILAINEN SEURA

SOCIÉTÉ FINNO-OUGRIENNE.

U·T·SIRELIUS

Ostjakkien ja Wogulien tuohi-ja nahkakoristeita

Ornamente auf Birkenrinde und Fell bei den Ostjaken u. Wogulen

HELSINKI : 1904 : HELSINGFORS

Digitized by Google

HINTA
10 Smk.

Digitized by Google

Digitized by Google

returned
efore th

L.SOC.39.500.3.11.13 (2)
Ostiakisen ja Wogulien runo-ja satu
Toszer Library AXL3162
3 2044 043 400 431

Digitized by Google